

22 FEB. 2002

NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

II. volebné obdobie

Číslo: 505/2002

1398

N á v r h

poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Jána LANGOŠA

na v y d a n i e

zákona o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu
1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäte národa a o doplnení niektorých zákonov
(zákon o pamäti národa)

Návrh na uznesenie:

Národná rada Slovenskej republiky

s c h v a ŕ u j e

návrh poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Jána LANGOŠA na vydanie zákona o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäte národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa)

Bratislava február 2002

NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
II. volebné obdobie

Návrh poslanca Jána Langoša

Zákon
o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení
Ústavu pamäte národa a o doplnení niektorých zákonov
(zákon o pamäti národa)

Z 2001

Národná rada Slovenskej republiky, majúc na pamäti

- veľké množstvo obetí, strát a škôd, ktoré utrpel slovenský národ a príslušníci národnosti žijúci na Slovensku v rokoch druhej svetovej vojny a po jej ukončení,
- vlastenecké tradície boja slovenského národa s okupantmi, fašizmom a komunizmom, činy občanov, ktoré konali v záujme slobodného a demokratického Slovenska a na obranu slobody a ľudskej dôstojnosti,
- povinnosť stíhať zločiny proti mieru, ľudskosti a vojnové zločiny, a tiež
- povinnosť nášho štátu učiniť zadosť všetkým, ktorí boli poškodení štátom, čo porušoval ľudské práva a vlastné zákony,
- povinnosť nášho štátu sprístupniť utajenú činnosť represívnych orgánov v dobe neslobody 1939-1989 a určiť zodpovednosť za porobenie vlasti, vraždenie zotročovanie, lupenie a ponižovanie, morálny a hospodársky úpadok sprevádzaný justičnými zločinmi a terorom proti nositeľom odlišných názorov, deštrukciu tradičných princípov vlastníckeho práva, zneužívanie výchovy, vzdelávania, vedy a kultúry na politické a ideologické účely

ako výraz nášho presvedčenia, že ten kto nepozná svoju minulosť, je odsúdený ju opakovať a že žiadne protiprávne konanie štátu proti občanom nemôže byť chránené tajomstvom, ani nemôže byť zabudnuté

sa uzniesla na tomto zákone:

Čl. I

Prvý oddiel
Všeobecné predpisy

§ 1
Predmet zákona

Zákon upravuje:

- a) vznik Ústavu pamäte národa,
- b) evidovanie, zhromažďovanie, sprístupňovanie, zverejňovanie, správu a využívanie dokumentov bezpečnostných orgánov Nemeckej tretej ríše a Zväzu sovietskych socialistických republík a tiež bezpečnostných orgánov štátu, ktoré boli vytvorené a zhromaždené v období od 18. apríla 1939 do 15. februára 1990 (ďalej len „rozhodné obdobie“) a ktoré sa týkali zločinov spáchaných na osobách národnosti slovenskej alebo slovenských občanoch iných národností, teda
 - nacistických zločinov,
 - komunistických zločinov,
 - iných zločinov, ktoré sú zločinnými proti mieru, zločinnými proti ľudskosti alebo vojnovými zločinnými,
 - iných represíí z politických dôvodov, ktorých sa dopustili príslušníci slovenských a česko-slovenských orgánov činných v trestnom konaní, alebo osoby, ktoré konali z ich poverenia a ktoré boli zverejnené v súdnych rozhodnutiach, voči osobám postihnutým za konanie v záujme slobody, demokracie a existencie slobodného a demokratického Slovenska,
 - činnosti bezpečnostných zložiek, ako sú uvedené v § 2,
- c) spôsob konania pri odhaľovaní alebo stíhaní trestných činov podľa písm. a),
- d) ochranu osobných údajov prenasledovaných osôb (§ 6),
- e) činnosť v oblasti verejného vzdelávania.

§ 2

Výklad pojmov

Pre účely tohto zákona sa rozumie:

- a) zväzkom samostatný dokumentačný súbor založený a vedený bezpečnostnými zložkami a evidovaný v evidenčných pomôckach štatisticko-evidenčného odboru Federálneho ministerstva vnútra, jednotlivých správ bezpečnostných zložiek, evidenčných alebo archívnych pomôckach archívu Ministerstva vnútra (ďalej len „ministerstvo“) alebo štatisticko-evidenčných oddelení krajských správ Zboru národnej bezpečnosti alebo ich predchodcov; zväzok je osobným zväzkom alebo zväzkom s osobnými údajmi,
- b) osobným zväzkom je zväzok vedený o konkrétnej fyzickej osobe zaradenej do príslušnej evidencie osôb,
- c) zväzkom s osobnými údajmi zväzok vedený o konkrétnej inštitúcii alebo zoskupení osôb (objektoch), ktorý v tejto súvislosti obsahuje údaje vypovedajúce o konkrétnych fyzických osobách, tj. hlavne objektový zväzok,
- d) záznamom zachytávajúcim výsledky nasadenia prostriedkov spravodajskej techniky alebo sledovania Štátnej bezpečnosti záznam o vykonaní pomocných spravodajských úkonov slúžiacich utajeniu získavaniu informácií o osobách,
- e) personálnym (kádrovým) spisom príslušníka bezpečnostnej zložky spis vedený služobným orgánom o príslušníkovi bezpečnostných zložiek, obsahujúci údaje o vzniku, priebehu a skončení jeho služobného pomeru; výpisom z neho je osobná evidenčná karta príslušníka,

- f) dokumentom všetky druhy zväzkov, podzväzkov, informačných výstupov zo zväzkov, záznamov, personálnych (kádrových) spisov a osobných evidenčných kariet, ktoré sú predmetom sprístupňovania alebo zverejňovania podľa tohto zákona,
- g) bezpečnostnou zložkou Štátna bezpečnosť, Hlavní správa vojenskej kontrarozvedky Zboru národnej bezpečnosti (III. správa), spravodajská správa Hlavnej správy Pohraničnej stráže a ochrany štátnych hraníc, odbor vnútornej ochrany Zboru nápravnej výchovy, Federálna správa Verejnej bezpečnosti, Spravodajská služba Generálneho štábu Československej armády alebo predchodcovia týchto zložiek v období od 18 apríla 1939 do 15. februára 1990,
- h) Štátnou bezpečnosťou súčasti bývalej Štátnej bezpečnosti, ako zložky Zboru národnej bezpečnosti, 1) Hlavná správa rozvedky Zboru národnej bezpečnosti (I. správa), Hlavná správa kontrarozvedky Zboru národnej bezpečnosti (II. správa), Správa sledovania Zboru národnej bezpečnosti (IV. správa), Správa spravodajskej techniky Zboru národnej bezpečnosti (VI. správa), Správa pasov a víz Zboru národnej bezpečnosti, územné útvary vykonávajúce činnosti týchto súčastí alebo predchodcovia týchto súčastí a útvarov,
- i) osobou evidovanou ako spolupracovník bezpečnostnej zložky osoba, o ktorej bol kedykoľvek v období od 25. februára 1948 do 15. februára 1990 Štátnou bezpečnosťou evidovaný zväzok v kategóriách rezident, agent, informátor, držiteľ prepožičaného bytu alebo držiteľ konšpiračného bytu.
- j) dobou neslobody obdobie rokov 1939-1989, kedy občania štátu nemali možnosť v tej dobe obvyklú v demokratických krajinách, rozhodovať slobodne o svojom štáte a o sebe, kedy je obmedzená alebo zrušená činnosť demokratických inštitúcií a kedy sú trvale a sústavne porušované ľudské práva.

1) § 9 zákona č. 40/1974 Zb., o Zbore národnej bezpečnosti.

§ 3

Nacistické zločiny a komunistické zločiny

(1) Nacistickými a komunistickými zločinmi podľa tohto zákona sú činy, ktoré spáchali funkcionári štátu v rozhodnom období a ktoré spočívali v používaní násillia, represii alebo iných foriem porušovania ľudských práv voči jednotlivcom alebo skupinám občanov alebo v súvislosti s ich uplatňovaním, ktoré sú trestnými činmi v zmysle trestného práva, platného v čase ich spáchania.

(2) Funkcionárom štátu je pre potreby tohto zákona verejný činiteľ a tiež osoba, ktorá bola chránená na úrovni verejného činiteľa, predovšetkým štátny zamestnanec a osoba, ktorá plnila riadiacu funkciu v štatutárnych orgánoch tých politických strán, ktoré právny poriadok považoval alebo uznával za vedúcu silu štátu alebo spoločnosti.

§ 4

Zločiny proti ľudskosti

Zločinmi proti ľudskosti sú predovšetkým zločiny genocídy, vojnové zločiny a zločiny proti ľudskosti v zmysle Dohovoru o nepremlčateľnosti vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti, a tiež iné závažné prenasledovanie z dôvodu príslušnosti prenasledovaných osôb

k určitej národnostnej, politickej, spoločenskej, rasovej, alebo náboženskej skupine, ak boli vykonávané funkcionármi štátu, alebo nimi inšpirované alebo tolerované. 2)

2) Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 32/1955 Zb. o Dohovore o zabránení a trestaní zločinu genocidia. Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 53/1974 Zb., o Dohovore o nepremlčateľnosti vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti. Ustanovenia Desiatej hlavy Trestného zákona.

§ 5

Premľacia doba

(1) Zločiny podľa § 1 písm. a), ktoré sú podľa medzinárodného práva zločinmi proti mieru alebo vojnovými zločinmi, zločinmi proti ľudskosti a zločiny terorizmu sú nepremlčateľné. Premľanie nacistických a komunistických zločinov podľa § 3, ak nie sú vojnovými zločinmi alebo zločinmi proti ľudskosti, sa počíta od 29. decembra 1989. 3) Trestnosť týchto zločinov končí po 30 rokoch od účinnosti tohto zákona, ak čin predstavuje čin zabitia a po 20 rokoch od účinnosti tohto zákona, ak predstavuje iný komunistický zločin. Ustanovenie § 65 Trestného zákona sa nevyužíva.

(2) Zločiny, vymenované v § 1 písm. b), spáchané na iných ako slovenských občanoch, sú predmetom konania orgánov činných v trestnom konaní, ak boli spáchané na území Slovenskej republiky.

(3) Udelenie amnestie alebo milosti na skutky podľa § 1 písmeno a) nie je prekážkou pre dokumentáciu alebo zverejnenie dokumentov dokazujúcich, že sa také skutky stali.

3) Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému.

§ 6

Prenasledované osoby

(1) Prenasledovaným v zmysle tohto zákona je osoba, o ktorej bezpečnostné orgány štátu zhromažďovali informácie a to tajným spôsobom alebo osoba, ktorá bola orgánmi štátu z politických dôvodov akýmkoľvek iným spôsobom obmedzená vo svojich právach.

(2) V prípade smrti prenasledovaného jeho oprávnenia vyplývajúce z tohto zákona patria osobe blízkej. Toto právo sa nepoužije vtedy, ak jestvuje dôkaz, že by to bolo v rozpore s vôľou poškodeného.

(3) Prenasledovaným nie je osoba, ktorá sa neskôr stala príslušníkom, pracovníkom, alebo spolupracovníkom bezpečnostných zložiek štátu.

§ 7

Predmet sprístupnenia a zverejnenia

(1) Predmetom sprístupnenia a zverejnenia sú zachované alebo rekonštruované dokumenty, ktoré vznikli činnosťou Štátnej bezpečnosti a jej bezpečnostných zložiek v období od 18. apríla 1939 do 15. februára 1990, evidované v dobových spisových alebo archívnych pomôckach (registroch) týchto zložiek alebo im nadriadených orgánov.

(2) Predmetom sprístupnenia a zverejnenia nie sú dokumenty, ktoré sú vyňaté zo sprístupnenia z dôvodu hodného osobitného zreteľa.

(3) Dôvodom hodným osobitného zreteľa je predpoklad, že sprístupnenie alebo zverejnenie by mohlo poškodiť záujmy Slovenskej republiky v medzinárodných stykoch, jej bezpečnostné záujmy alebo viesť k vážnemu ohrozeniu života osoby.

(4) Na vyňatie dokumentu zo sprístupnenia a zverejnenia je potrebný návrh Slovenskej informačnej služby alebo Ministerstva obrany Slovenskej republiky, s ktorým vyslovil súhlas výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre sledovanie procesu sprístupňovania (ďalej len „výbor“).

(5) Na vyžiadanie súhlasu predloží orgán príslušný podľa odseku 4 dokument, o ktorom má byť rozhodnuté a návrh na vyňatie spolu s odôvodnením. Výbor sa k návrhu vysloví do 60 dní od jeho doručenia.

(6) Výbor ďalej sleduje a vyhodnocuje skutočnosti, ktoré sa týkajú rozsahu a úplnosti sprístupňovania dokumentov. O výsledkoch tohto sledovania a vyhodnocovania robí výbor verejné vyhlásenia.

(7) Konanie výboru je neverejné. Raz ročne predkladá výbor na schôdzu Národnej rady Slovenskej republiky správu o činnosti. Ak tento zákon nestanoví inak, riadi sa ustanovenie a konanie výboru ustanoveniami osobitného zákona o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky pre jej orgány.

Druhý oddiel Ústav pamäte národa

§ 8 Základné ustanovenia

(1) Ústav pamäte národa (ďalej len „Ústav“) je nezisková organizácia, zakladateľom ktorej je Slovenská republika. Názov Ústavu je „Ústav pamäte národa“.

(2) Ústav je právnickou osobou. Sídлом Ústavu je hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava.

(3) Činnosť a ďalšie právne vzťahy Ústavu sa riadia predpismi o neziskových organizáciách, ktoré poskytujú všeobecne prospešné služby, 4) ak tento zákon neustanovuje inak.

(4) Ústav sa považuje za povinný subjekt podľa osobitného predpisu. 5)

- 4) Zákon č. 213/1997 Z.z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby.
5) Zákon č. 211/2000 Z.z., o slobodnom prístupe k informáciám.

§ 9 Poslanie Ústavu

Poslaním Ústavu je dokumentácia, vedecké bádanie, zhromažďovanie, zverejňovanie a poskytovanie informácií a vzdelávania, zaoberajúce sa dobou neslobody a súvisiacim obdobím. Pamätník poskytuje všeobecne prospešné služby tým, že:

- a) vykonáva úplné a nestranné hodnotenie doby neslobody, hlavne analyzuje príčiny a spôsob straty slobody, prejavy fašistického a komunistického režimu a ich ideológií, účasť domácich a zahraničných osôb na nich,
- b) sprístupňuje prenasledovaným osobám dokumenty o ich prenasledovaní,
- c) zverejňuje údaje o vykonávateľoch tohto prenasledovania a ich činnosti,
- d) v spolupráci s prokurátormi a vyšetrovateľmi prokuratúry (§ 29 ods. 1) dáva podnety na trestné stíhanie zločinov a trestných činov podľa § 1,
- e) poskytuje potrebnú dokumentáciu orgánom verejnej moci, ako to ustanoví osobitný predpis,
- f) systematicky zhromažďuje a odborne dokumentačne spracováva všetky druhy informácií, dokladov a dokumentov, vzťahujúcich sa na dobu neslobody,
- g) spolupracuje s obdobnými inštitúciami v Slovenskej republike aj mimo nej, hlavne s archívami, múzeami, knižnicami, pamätníkmi odboja, pamätníkmi koncentračných a pracovných táborov, poskytuje im informácie, bádateľské možnosti a metodickú pomoc a propaguje ich činnosť,
- h) poskytuje verejnosti výsledky svojej činnosti, hlavne zverejňuje a sprístupňuje informácie a iné doklady o dobe neslobody 1939-1989 a o činoch a osudoch jednotlivcov, vydáva a šíri publikácie, poriada výstavy, semináre, odborné konferencie, diskusné fóra,
- i) propaguje myšlienky slobody a obrany demokracie pred režimami podobnými fašizmu a komunizmu.

§ 10 Oprávnenia Ústavu

(1) Štátne orgány a orgány samosprávy, ktoré disponujú dokladmi a inými typmi dokumentov, ktoré sa vzťahujú na dobu neslobody, sú povinné bezplatne poskytnúť Ústavu súčinnosť pri vyhotovení ich obrazovej, zvukovej alebo inej dokumentácie.

(2) Ostatné osoby ktoré disponujú dokladmi a inými typmi dokumentov, vzťahujúcimi sa na dobu neslobody, sú povinné umožniť Ústavu zhotovenie ich obrazovej, zvukovej alebo inej dokumentácie. Ústav im uhradí nevyhnutné náklady, ktoré z tohto dôvodu vznikli.

(3) Povinnosť uvedenú v odseku 1 a 2 môžu uvedené osoby odmietnuť, len ak to ustanoví osobitný zákon. 6)

(4) Pre účel uvedený v odseku 1 sa na Ústav hľadí ako na orgán uvedený v osobitnom predpise. 7)

6) § 8 zákona č. 211/2000 Z.z., o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií).

7) § 11 ods. 3 písm. b) zákona SNR č. 149/1975 Zb., o archívnictve v znení neskorších predpisov.

§ 11

Založenie a vznik Ústavu

(1) Tento zákon je zakladacou listinou Ústavu podľa osobitného predpisu. 8)

(2) Ústav vzniká dňom zápisu do ústredného registra.

(3) Vo veciach súvisiacich so vznikom Ústavu za neho do jeho vzniku koná v mene zakladateľa minister financií. Návrh na zápis Ústavu do registra podá do tridsať dní od ustanovenia nadpolovičnej väčšiny členov správnej rady a dozornej rady Ústavu, ktorých je možné ustanoviť podľa § 12 tohto zákona.

(4) Ústav do šesť mesiacov od účinnosti tohto zákona vypíše verejnú súťaž na koncepciu poskytovania všeobecne prospešných činností Ústavu podľa § 9 písmeno a), e), f), g) a h).

(5) Ustanovenie o zrušení Ústavu súdom podľa osobitného predpisu 9) sa po dobu dvoch rokov od účinnosti tohto zákona nepoužije. Okrem ostatných prípadov uvedených v osobitnom predpise 10) rozhodne súd na návrh vlády o zrušení Ústavu tiež vtedy, ak do dvoch rokov od účinnosti tohto zákona nezaháji Ústav poskytovanie všeobecne prospešných činností podľa § 9 tohto zákona.

(6) Pri zániku Ústavu s likvidáciou podľa ustanovení osobitného predpisu 11) sa likvidačný zostatok prevedie do vlastníctva Slovenskej republiky.

8) § 5 odsek 2 zákona č. 213/1997 Z.z.

9) § 15 ods. 1 písm. a) zákona č. 213/1997 Z.z.

10) Zákon č. 213/1997 Z.z.

11) § 17 zákona č. 213/1997 Z.z.

§ 12

Správna rada

(1) Správna rada má šesťnásť členov. Osem zvolí Národná rada Slovenskej republiky, po štyroch menujú vláda a prezident.

(2) Za bezúhonného sa pre účely tohto zákona považuje ten, kto nebol členom Komunistickej strany Československa, Komunistickej strany Slovenska, politických strán združených v Národnom fronte, ani kto nebol príslušníkom ani zamestnancom Štátnej bezpečnosti alebo jej bezpečnostných zložiek (§ 2 písm. g) a h)), príslušníkom ľudových milícií ani osobou evidovanou ako spolupracovník bezpečnostnej zložky (§ 2 písm. i)). Tým nie sú dotknuté ďalšie ustanovenia osobitného predpisu. 12)

(3) Členstvo v správnej rade je verejná funkcia.

(4) Funkčné obdobie členov správnej rady je šesťročné. Po prvom ustanovení členov správnej rady sa losom určia mená polovice z každých štyroch členov ustanovených komorou parlamentu alebo vládou alebo prezidentom, funkčné obdobie ktorých skončí po troch rokoch. Po zániku členstva člena správnej rady menuje alebo volí nového člena ten orgán, ktorý ustanovil predchádzajúceho, a to na celé funkčné obdobie.

(5) Člena správnej rady môže odvolať ten orgán, ktorý ho ustanovil, okrem dôvodov upravených v osobitnom predpise 13) aj vtedy, ak po dobu najmenej šiestich mesiacov nevykonáva svoju funkciu.

12) § 20 zákona č. 213/1997 Z.z.

13) § 22 písm. c) zákona č. 213/1997 Z.z.

§ 13

Dozorná rada

(1) Dozorná rada je trojčlenná.

(2) Dvoch členov dozornej rady volí Národná rada Slovenskej republiky a jedného menuje prezident Najvyššieho kontrolného úradu.

§ 14

Majetkový vklad zakladateľa

(1) Vláda prevedie na Ústav do 6 mesiacov od účinnosti tohto zákona z vlastníctva Slovenskej republiky nehnuteľnosti umožňujúce plniť poslanie Ústavu.

(2) Vláda ďalej môže previesť alebo trvale bezúplatne požičať Ústavu niektoré obrazové a písomné dokumenty a ďalšie materiály súvisiace s dobou neslobody 1939-1989, ktoré sú vo vlastníctve štátu.

(3) Vláda môže ďalej previesť na Pamätník aj ďalší majetok z vlastníctva Slovenskej republiky, ak sa tým zlepši kvalita, rozsah a dostupnosť všeobecne prospešných služieb.

(4) Majetok uvedený v predchádzajúcich odsekoch nie je možné sčudzit' ani zat'aziť.

§ 15

Hospodárenie Ústavu

(1) Pre účely dane z príjmu a darovacej dane je každý dar Ústavu považovaný za dar Slovenskej republiky.

(2) Nakladanie s majetkom a hospodárenie Ústavu podlieha kontrole Najvyššieho kontrolného úradu.

§ 16

Príspevok zo štátneho rozpočtu

(1) Ústav má nárok na príspevok zo štátneho rozpočtu aspoň vo výške 30% z čiastky zo štátneho rozpočtu, na ktorú mali politické strany v predchádzajúcom roku na základe zákona nárok, okrem príspevku za hlasy získané vo voľbách.

(2) Ústav môže prijímať tiež dotácie a iné podobné príspevky.

§ 17

Výročná správa

Ak Ústav nesplní povinnosť vypracovať a zverejniť výročnú správu podľa osobitného predpisu, 14) stráca pre nasledujúci rok nárok na príspevok zo štátneho rozpočtu.

14) § 34 zákona č. 213/1997 Z.z.

Tretí oddiel

Sprístupnenie a zverejnenie dokumentov v pôsobnosti Ústavu

§ 18

(1) Ústav je povinný na žiadosť fyzickej osoby staršej ako 18 rokov

- a) oznámiť, či je o nej v zachovaných informačných systémoch dokumentov, ktoré vznikli činnosťou Štátnej bezpečnosti, evidovaný osobný zväzok alebo zväzok s osobnými údajmi a či je tento zväzok zachovaný a ďalej či je zachovaný záznam, zachytávajúci výsledky nasadenia prostriedkov spravodajskej techniky alebo sledovania Štátnej bezpečnosti proti nej a či je o tom zachovaný informačný výstup zo zväzkov alebo akcií,
- b) sprístupniť jej kópiu zachovaného zväzku uvedeného v písmene a), a ak je v ňom obsiahnuté meno alebo nepravé (krycie) meno osoby evidovanej ako spolupracovník alebo príslušník bezpečnostnej zložky, sprístupniť aj
 1. kópiu zachovaného osobného zväzku tejto osoby evidovanej ako spolupracovník bezpečnostnej zložky, a
 2. kópiu zachovaného personálneho (kádrového) spisu tohto príslušníka bezpečnostnej zložky,
- c) sprístupniť jej zachovaný záznam zachytávajúci výsledky nasadenia spravodajskej techniky a sledovania Štátnej bezpečnosti proti nej, a tiež aj zachovaný informačný výstup zo zväzkov, v ktorých je uvedená, vrátane kópie zachovaného personálneho (kádrového) spisu príslušníka bezpečnostnej zložky uvedeného v tomto informačnom výstupe,
- d) sprístupniť zachované dokumenty, ktoré vznikli z činnosti Hlavnej správy vojenskej kontrarozvedky Zboru národnej bezpečnosti (III. správa), a dokumenty, ktoré vznikli

- z činnosti ďalších bezpečnostných zložiek, evidované v evidenčných pomôckach tejto správy alebo v archívnych a evidenčných pomôckach archívov ozbrojených síl,
- e) sprístupniť zachované dokumenty, ktoré vznikli z činnosti odboru vnútornej ochrany Zboru nápravnej výchovy; ak sa jedná o osobný zväzok osoby evidovanej ako spolupracovník odboru vnútornej ochrany, sprístupní sa vtedy, ak bola táto osoba využitá na prospech Štátnej bezpečnosti,

(2) Po smrti osoby uvedenej v odseku 1 má Ústav povinnosti uvedené v odseku 1 tiež na základe žiadosti, podanej osobou oprávnenou uplatniť právo na ochranu osobnosti zomrelého.¹⁵⁾

(3) Ak je vedený súdny spor v súvislosti s rehabilitačným konaním podľa osobitného predpisu, ¹⁶⁾ bude osobám oprávneným v zmysle tohto predpisu ¹⁶⁾ umožnený prístup do zväzkov založených a vedených Štátnou bezpečnosťou o osobách, ktoré už nežijú a ktorým bola spôsobená majetková alebo iná krivda, za účelom získania prípadného dôkazného materiálu, týkajúceho sa skutočností uvedených v osobitnom predpise. ¹⁶⁾

¹⁵⁾ § 15 občianskeho zákonníka.

¹⁶⁾ Zákon č. 87/1991 Zb., o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov.

§ 19

Ústav je ďalej povinný na žiadosť fyzickej osoby staršej ako 18 rokov

- a) oznámiť, či je v zachovaných informačných systémoch zväzkov, ktoré vznikli činnosťou Štátnej bezpečnosti a ostatných bezpečnostných zložiek evidovaný ňou požadovaný zväzok s osobnými údajmi a či je zachovaný,
- b) oznámiť, či osoba ňou uvedená je evidovaná ako spolupracovník Štátnej bezpečnosti a ostatných bezpečnostných zložiek a či je osobný zväzok tejto osoby zachovaný, ak sa nejedná o cudzinca,
- c) sprístupniť jej kópiu zachovaného zväzku uvedeného v písmene a) a dokument uvedený v písmene b), ak sa nejedná o cudzinca,
- d) sprístupniť jej kópiu zachovaného personálneho (kádrového) spisu alebo osobnej evidenčnej karty príslušníka bezpečnostnej zložky, ktoré sú obsiahnuté v zozname uverejnenom Ústavom podľa § 20.

§ 20

Zverejnenie evidenčných podkladov a zoznamov personálnych spisov

(1) Ústav vydá tlačou a na elektronických médiách prepis evidenčných záznamov zo zachovaných alebo rekonštruovaných protokolov zväzkov a ďalších evidenčných pomôcok Štátnej bezpečnosti z rokov 1939 až 1989, hlavne s údajmi o dátume zavedenia zväzku, jeho pohybe a archivovaní, druhu zväzku a jeho zmene, osobách, ak sa nejedná o cudzincov, alebo objektoch, ku ktorým sú zväzky evidované. Zo zachovaných protokolov zväzkov Hlavnej správy rozviedky Zboru národnej bezpečnosti (I. správa) vydá Ústav prehľad objektových zväzkov evidovaných do 15. februára 1990 a prehľad aktívnych a vplyvových opatrení. Ústav vydá tiež tlačou a na elektronických médiách prepis protokolu zväzkov odboru vnútornej ochrany Zboru nápravnej výchovy v rozsahu objektových zväzkov a zväzkov osôb

evidovaných ako spolupracovníci tohto odboru, ak boli využité na prospech Štátnej bezpečnosti.

(2) Ústav priebežne vydáva tlačou a na elektronických médiách zoznam personálnych (kádrových) spisov príslušníkov bezpečnostných zložiek, sprístupnených podľa § 18 ods. 1 písm. b) bod 2., zároveň s uvedením dátumu zaradenia príslušníka do bezpečnostnej zložky, služobných funkcií vykonávaných príslušníkom v bezpečnostnej zložke a dátumu ukončenia tohto zaradenia.

Štvrtý oddiel Postup sprístupnenia dokumentov

§ 21 Žiadosť

(1) Sprístupnenie dokumentov podľa § 18 a § 19 sa uskutočňuje na základe žiadosti. Žiadosť sa podáva písomne Ústavu.

(2) V žiadosti uvedie žiadateľ svoje meno, priezvisko, rodné číslo alebo, ak ho nemá, dátum narodenia a svoju adresu. V žiadosti ďalej uvedie

- a) svoje štátne občianstvo, vrátane predchádzajúcich, predchádzajúce zmeny svojho priezviska, miesto narodenia, trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, vrátane názvu kraja predchádzajúcich trvalých pobytov, ak ich má alebo ich mal, ak žiada o sprístupnenie dokumentov podľa § 18 ods. 1,
- b) názov inštitúcie alebo organizovanej skupiny osôb, ku ktorej sa má objektový vzťah, alebo priezvisko a prípadne tiež meno a ďalšie identifikačné znaky osoby, na ktorú sa pýta, či nebola evidovaná ako spolupracovník Štátnej bezpečnosti a ostatných bezpečnostných zložiek, ak žiada o sprístupnenie zväzkov podľa § 19 písm. b),
- c) označenie personálneho (kádrového) spisu, pod ktorým je uvedený v zozname uverejnenom Ústavom podľa § 20, ak žiada o sprístupnenie takého spisu podľa § 19 písm. d),
- d) meno, priezvisko a rodné číslo zomrelého, alebo ak ho nemá, jeho dátum narodenia a údaje o zomrelom uvedené v písmene a), ak je žiadateľ osobou oprávnenou na podanie žiadosti podľa § 18 ods. 2.

(3) Žiadosť opatrí žiadateľ svojím úradne overeným podpisom. Úradné overenie podpisu nie je potrebné, ak žiadateľ pri osobnom podaní preukáže svoju totožnosť.

§ 22 Vybavenie žiadosti

(1) Žiadosť, ktorá neobsahuje náležitosti stanovené v § 21 ods. 2 alebo 3, Ústav bez zbytočného odkladu zamietne s uvedením zistených závad žiadosti; urobí tak vždy písomne do vlastných rúk žiadateľa, s výnimkou prípadov, kedy žiadateľ vzal pri ústnom konaní prehlásením do protokolu svoju žiadosť späť.

(2) Žiadosť o sprístupnenie osobného zväzku, ktorá obsahuje náležitosti stanovené v § 21 ods. 2 a 3, vybaví Ústav v lehote do 90 dní odo dňa doručenia žiadosti písomnou odpoveďou do vlastných rúk žiadateľa.

(3) Žiadosť o sprístupnenie dokumentov, ktoré nie sú osobným zväzkom, ak obsahuje náležitosti stanovené v § 21 ods. 2 a 3, vybaví Ústav bez zbytočného odkladu potom, keď na to zabezpečí technické možnosti.

(4) V písomnej odpovedi Ústav oznámi žiadateľovi

- a) údaje uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) a § 19 písm. a),
- b) miesto sprístupnenia dokumentov,
- c) údaje o evidenčnom zázname o existencii zväzku, ak zväzok nie je zachovaný, hlavne jeho druh, v akom období a ktorou súčasťou bezpečnostnej zložky bol vedený,
- d) zistenie, že žiadateľ je osobou evidovanou ako spolupracovník Štátnej bezpečnosti alebo inej bezpečnostnej zložky.

§ 23

Spôsob sprístupnenia

(1) Žiadateľ, ktorému bolo Ústavom oznámené, že dokumenty o ktoré žiadal, sú predmetom sprístupnenia, má na ich sprístupnenie právo (ďalej len „oprávnený žiadateľ“).

(2) Sprístupnenie sa uskutoční zoznámením oprávneného žiadateľa s kópiami dokumentov na mieste, ktoré mu Ústav oznámil v písomnej odpovedi.

(3) Právo na sprístupnenie dokumentov uvedených v § 18 ods. 1 má popri oprávnenom žiadateľovi tiež fyzická osoba, ktorá predloží súhlas oprávneného žiadateľa s jeho úradne overeným podpisom. Dokumenty sa tejto osobe sprístupňujú v rozsahu a spôsobom, akým sa sprístupňujú oprávnenému žiadateľovi. Ak súhlas nemôže byť udelený ani oprávneným žiadateľom, ani osobami preukazujúcimi právo na ochranu osobnosti zomrelého, môže o sprístupnení rozhodnúť určený výbor Národnej rady Slovenskej republiky.

§ 24

Ochrana osobných údajov

(1) Ústav pred sprístupnením zväzku oprávnenému žiadateľovi znečítateľní v kópii dokumentu dátum narodenia a bydlisko iných osôb, a tiež aj všetky údaje o ich súkromnom a rodinnom živote, o ich trestnej činnosti, zdraví a majetkových pomeroch. Keď je sprístupňovaným dokumentom personálny (kádrový) spis príslušníka bezpečnostnej zložky, znečítateľnia sa v ňom tiež všetky údaje o osobách stojacich mimo služobnú a verejnú činnosť príslušníka.

(2) Ak fyzická osoba, ku ktorej je evidovaný osobný zväzok alebo zväzok s osobnými údajmi, odovzdá Ústavu vlastné vyjadrenie k obsahu zväzku alebo k faktu registrácie v evidencii v informačných systémoch zväzkov bezpečnostných zložiek, je Ústav povinný

zaradiť vyjadrenie k údajom o tejto osobe ako nedeliteľnú súčasť dokumentu a sprístupňovať ju oprávneným žiadateľom spolu s dokumentmi alebo záznamami o evidencii.

§ 25

Žiadosť o oznámenie právych mien

Oprávnený žiadateľ môže pri zoznamovaní sa so sprístupneným dokumentom požiadať ministerstvo o oznámení pravého mena osoby, ktorá je v ňom uvedená pod nepravým (krycím) menom. Keď je osoba, ktorá je v dokumente uvedená pod nepravým (krycím) menom osobou evidovanou ako spolupracovník bezpečnostnej zložky a stotožnenie mien je možné, Ústav oprávnenému žiadateľovi bezodkladne na mieste vyhovie.

§ 26

Vydanie kópie dokumentu

(1) Ústav vydá oprávnenému žiadateľovi na jeho žiadosť podanú pri zoznamovaní sa so sprístupneným dokumentom jednu kópiu celého dokumentu alebo vybranej časti podľa jeho výberu. Ústav každú stranu vydannej kópie označí pečiatkou. Prevzatie vydannej kópie oprávnený žiadateľ potvrdí podpisom.

(2) Za vydanie kópie vyberá Ústav správny poplatok podľa osobitného predpisu.¹⁷⁾

17) Položka 2 Sadzobníka správnych poplatkov, ktorý je prílohou zákona č. 320/1992 Zb., o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov.

§ 27

Informačný systém dokumentov

(1) Za účelom sprístupnenia dokumentov prevádzkuje Ústav informačný systém dokumentov.

(2) V informačnom systéme dokumentov eviduje Ústav dokumenty, ktoré sú predmetom sprístupnenia a zverejnenia, uchováva údaje o oprávnených žiadateľoch a keď je oprávneným žiadateľom osoba oprávnená podľa § 18 ods. 2, údaje o zomrelej osobe uvedené v § 18 ods. 1.

(3) Ústav nie je povinný overovať, či údaje ~~obsiahnuté~~ v dokumente a údaje získané do informačného systému dokumentov zo zachovaných evidenčných pomôcok uvedených v odseku 2 sú presné alebo pravdivé.

(4) Súčasťou informačného systému dokumentov je evidencia žiadostí. V tejto evidencii Ústav uchováva žiadosti podľa § 21 a kópie odpovedí podľa § 22 a potvrdenie o prevzatí kópie podľa § 26.

§ 28

Povinnosti štátnych orgánov, právnických a fyzických osôb a sankcie

(1) Ministerstvo obrany, Ministerstvo spravodlivosti a Slovenská informačná služba odovzdajú Ústavu dokumenty o činnosti bezpečnostných zložiek, ktoré majú vo vlastníctve, držbe alebo v správe do 6 mesiacov odo dňa účinnosti tohto zákona. Ústavu sa odovzdajú tiež kópie osvedčení, vydané občanom Slovenskej republiky počas účinnosti zákona č. 451/1991 Zb.

(2) Štátny orgán, ktorý má zväzok podľa § 2 písm. b) a c) v držbe, je povinný vydať jeho kópiu alebo opis Ústavu do troch mesiacov odo dňa účinnosti tohto zákona.

(3) Právnická osoba, ktorá prechováva zväzok (ods.2) alebo jeho časť alebo ich kópie alebo opisy, je povinná vydať ich úradne overenú kópiu Ústavu do troch mesiacov odo dňa účinnosti tohto zákona.

(3) Právnickej osobe, ktorá nesplní povinnosť podľa odseku 2 je možné uložiť pokutu do 100 000 Sk. Pri stanovení výšky pokuty sa prihliadne na závažnosť, význam, dobu trvania a následky porušenia povinnosti. Pokutu je možné uložiť do jedného roka odo dňa, kedy Ústav zistil porušenie povinnosti podľa odseku 2, najdlhšie však do troch rokov odo dňa, keď k porušeniu povinnosti došlo.

(4) Pokuta je splatná do 30 dní odo dňa, keď rozhodnutie o jej uložení nadobudlo právoplatnosť. Pokuta je príjmom štátneho rozpočtu. Vyberá ju ministerstvo financií.

(5) V ostatnom sa na postup podľa odsekov 2 až 4 vzťahujú všeobecné predpisy o správnom konaní. 18)

(6) Fyzická osoba, ktorá prechováva zväzok alebo jeho časť alebo ich kópie alebo opisy, je povinná vydať ich úradne overenú kópiu Ústavu do troch mesiacov odo dňa účinnosti tohto zákona; ak tak neučiní, dopustí sa priestupku.

(7) Za priestupok podľa odseku 6 je možné uložiť pokutu do 100 000 Sk. Pokuta je príjmom štátneho rozpočtu. Vyberá ju ministerstvo financií.

(8) V ostatnom sa na postup podľa odsekov 6 a 7 vzťahujú všeobecné predpisy o priestupkoch. 19)

(9) Náklady právnických a fyzických osôb spojené s vyhotovením kópií podľa odsekov 2 a 6 a s ich overením hradí štát.

18) Zákon č. 71/1967 Zb., o správnom konaní (správny poriadok).

19) Zákon ČNR č. 200/1990 Zb., o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

§ 29

Spoločné ustanovenia

(1) Vláda Slovenskej republiky požiada vlády bývalých členských štátov Varšavskej zmluvy a vlády Ruskej federácie, Českej republiky a Spolkovej republiky Nemecko o vydanie dokumentov podľa § 1 písmeno a). Vláda prevedie takéto dokumenty do vlastníctva Ústavu.

(2) Na postup podľa tohto zákona sa nevzťahuje správny poriadok, 20) s výnimkou postupu podľa § 28 tohto zákona.

20) Zákon č. 71/1967 Zb.

§ 30

Prechodné ustanovenia

(1) Žiadosť o sprístupnenie dokumentov v pôsobnosti Ústavu podľa čl. I, keď sa týka ustanovenia § 18 a 19 tohto zákona je možné podať najskôr po uplynutí 7 mesiacov odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona.

(2) Generálny prokurátor do 6 mesiacov odo dňa účinnosti tohto zákona zriadi na Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky osobitnú skupinu prokurátorov a vyšetrovateľov prokuratúry pre plnenie úloh podľa tohto zákona.

(3) Priestupky podľa § 28 na podnet Ústavu prerokuje ministerstvo financií, ktoré môže zaň udeliť pokutu (§ 28).

Čl. II.

Zákon Slovenskej národnej rady č. 149/1975 Zb., o archívniectve v znení zákona č. 571/1991 Zb., zákona č. 222/1996 Z.z. a zákona č. 312/2001 Z.z., sa dopĺňa takto:

V § 11 sa na konci odseku 3 nahrádza bodka čiarkou a dopĺňuje sa písmeno e), ktoré znie:

„e) ak sa jedná o spisové materiály a archíválie Komunistickej strany Československa a ďalších organizácií založených na jej ideológii, ktoré vo svojej činnosti smerovali k potláčaniu ľudských práv a demokratického systému, 1c) pokiaľ osobitný zákon nestanoví inak. 1d)“.

Poznámky pod čiarou k odkazom 1c a 1d znejú:

„1c) §1 zákona č. 125/1996 Z.z., o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému.

1d) Zákon č. ... /2002 z.z., o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek 1939–1989 a o založení Ústavu pamäte národa (zákon o pamäti národa).“

Čl. III.

Zákon Slovenskej národnej rady 320/1992 Zb., v znení zákona č. 181/1993 Z.z. a zákona č. 58/1995 Z.z., o správnych poplatkoch sa dopĺňa takto:

V sadzobníku správnych poplatkov sa v položke 2 na konci oslobodenia dopĺňuje táto veta: „Ak sa jedná o kópie sprístupňovaných dokumentov, vydané podľa § 26 ods. 1 zákona č.

... /2002 Z.z., o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek 1939–1989 a o založení Ústavu pamäte národa (zákon o pamäti národa), zníži sa poplatok o 90%.“.

Čl. IV

§ 31 Účinnosť

Tento zákon nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia, s výnimkou čl. I ustanovenia § 20, ktoré nadobúda účinnosť dňom uplynutia jedného roka odo dňa vyhlásenia tohto zákona.

Dôvodová správa

Všeobecná časť

Minulosť je neviditeľný spoločník, ktorý určuje naše dnešné správanie a v jeho dôsledku aj našu budúcnosť. Naše tradície, zvyky a vedomosti, ale tiež naše slabosti, chyby, traumy majú svoje korene v minulosti. Národná minulosť nepredstavuje náš spoločný majetok o nič menej ako devízové rezervy centrálnej banky. Ako každý majetok aj ona musí byť riadne spravovaná, ošetrovaná a zdieľaná medzi svojimi vlastníkmi. Pri riadnom užívaní je minulosť zdrojom sily, identity a poznatkov, ktoré prispievajú na duchovný a materiálny rozkvet Slovenska.

Po rokoch uniformnej a svojvoľne prekrútenej verzie histórie, ktorú do hláv starších generácií vtíkal komunistický režim prišla doba, kedy sa mnohí z nás z takých alebo onakých dôvodov k histórii príliš nehlásia a o jej temnejších momentoch radšej mlčia. Celkový nezáujem je zároveň živnou pôdou pre historický revizionizmus, teda ideologicky motivované pokusy o potlačenie historických faktov a ich nahradenie polopravdami alebo fámami.

Takéto pokusy sú zvlášť nebezpečné vtedy, ak sa jedná o históriu doby neslobody slovenského národa a národnosti v dvadsiatom storočí, lebo môžu mať za cieľ vytvárať predpoklady pre opätovné potlačenie občianskych slobôd. Sú zákerné, lebo sa snažia vytvárať falošný obraz histórie medzi našimi deťmi, ktoré vyrastajú v slobode. Sú navyše hanebné, lebo znevažujú pamiatku mŕtvych bojovníkov proti fašizmu a komunizmu a znehodnocujú ich obeť. Týmto mŕtvym sme rovnako ako našim deťom povinní zanechať historický záznam v čo najúplnejšej a najprístupnejšej podobe.

Doba neslobody je časovo rámcovaná do obdobia rokov 1939 do 1989 a neslobodou je stav, kedy občania štátu nemajú možnosť v tej dobe – obvyklú v demokratických krajinách, rozhodovať slobodne a svojom štáte a o sebe, kedy je obmedzená alebo zrušená činnosť demokratických inštitúcií a kedy sú trvale a sústavne porušované ľudské práva.

Účelom zákona je čo najširšie odhalenie praxe komunistického režimu pri potláčaní politických práv a slobôd, vykonávané prostredníctvom tajných represívnych zložiek totalitného štátu. Zákon umožňuje sprístupniť prenasledovaným osobám dokumenty o ich prenasledovaní a zverejniť údaje o vykonávateľoch tohto prenasledovania a ich činnosti. Zákonom sa stanovuje spôsob sprístupnenia a zverejnenia dokumentov.

Účelom druhého oddielu zákona je vytvorenie neziskovej organizácie, ktorá má poskytovať všeobecne prospešné služby a ktorá uvedie do života a bude vykonávať a prevádzkovať bádateľskú a vzdelávaciu činnosť – Ústav pamäti národa (ďalej len „ÚPN“) pre obdobie rokov 1939 – 1989, ktoré sa označuje ako doba neslobody. ÚPN bude vyjadrením vôle skúmať a pripomínať skutočnosť, že v minulom storočí bola sloboda občanov na území Slovenska počas dlhých období potlačená, demokracia a štátna suverenita potlačená. Toto zameranie bude obdobné ako pri iných inštitúciách, ktoré slúžia ako memento temných epizód XX. storočia (napríklad National Holocaust Museum vo Washingtone, Pamätník Jad Vašem v Jeruzaleme alebo pripravovaný pamätník v Berlíne). Pre právnu a legislatívnu transparentnosť a pre poverenie ÚPN aj inými úlohami je Ústav konštruovaný ako zvláštny prípad neziskovej organizácie a vo svojej činnosti sa bude riadiť ustanoveniami všeobecného zákona, ak tento zákon, ktorý je tiež zakladacou listinou organizácie, nestanoví inak. Všeobecne prospešné služby, ktoré bude ÚPN poskytovať spočívajú v dokumentácii, vedeckom bádani, zhromažďovaní a poskytovaní informácií a vzdelávania o dobe neslobody. Pre naplnenie svojho účelu bude ÚPN oprávnený získavať potrebnú dokumentáciu od štátnych orgánov a aj iných osôb. Pamätník musí začať poskytovať všeobecne prospešné služby do dvoch rokov od svojho zriadenia týmto zákonom. Na koncepciu poskytovania týchto služieb bude vypísaná verejná súťaž.

ÚPN sústreďí a bude využívať tiež všetky dokumenty z činnosti bezpečnostných zložiek štátu, ktorých časť je nezákonne v správe Slovenskej informačnej služby, ktorá nie je následníkom Federálneho ministerstva vnútra ČSFR a časť v správe vojenských tajných služieb ministerstva obrany. Z delimitácie majetku FMV prešla časť dokumentov ŠtB uznesením vlády Slovenskej republiky v roku 1993 do správy tajnej služby, čo sa nestalo ani v jednej zo stredoeurópskych postkomunistických krajín. Táto delimitácia dokumentov ŠtB vytvorí v ÚPN základné podmienky pre sprístupňovanie dokumentov ŠtB podľa tohto zákona. ÚPN bude tiež významnou mierou spolupracovať s vyšetrovateľmi Generálnej prokuratúry pri odhaľovaní a stíhaní doteraz nepotrestaných a nepremlčateľných zločinov komunizmu na Slovensku.

Ako inštitúcia s celonárodným významom, ktorej zakladateľom bude Slovenská republika si prostredníctvom svojich štatutárnych orgánov, resp. prostredníctvom ich zloženia a spôsobu menovania a voľby uchová väzby na ústavné inštitúcie Slovenskej republiky a zostane pod ich kontrolou. Vláda prevedie na Ústav z vlastníctva Slovenskej republiky nehnuteľnosti, budovy alebo pozemky pre ich vybudovanie, ktoré umožnia plniť jeho úlohy. Vláda môže previesť na Ústav dokumenty a ďalšie materiály súvisiace s dobou neslobody, ktoré sú vo vlastníctve štátu, rovnako ako aj ďalší majetok. Ako nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby môže Ústav prijímať dary od súkromných aj právnických osôb. Základ pre jeho hospodárenie bude tvoriť príspevok zo štátneho rozpočtu, úmerný 30% príspevku, ktorým štát prispieva na činnosť politickým stranám. Týmto sa demonštruje jednota záujmu občanov, štátu a politických subjektov na zabezpečenie všeobecne prospešného účelu Ústavu.

Tretím oddielom sa návrh zákona svojím účelom zaraďuje medzi právne predpisy, ktoré občanom Slovenskej republiky a aj cudzincom, umožňujú sa vyrovnáť s minulosťou, teda medzi zákony o súdnych a mimosúdnych rehabilitáciách, o reštitúciách súkromného a cirkevného majetku a majetku rádov a tzv. lustračný zákon. Návrh v tejto časti upravuje podmienky sprístupnenia dokumentov z činnosti bezpečnostných zložiek štátu, výpočet ktorých zahŕňa všetky zložky ŠtB a ostatné bezpečnostné zložky, ako boli napr. spravodajská správa Hlavnej správy Pohraničnej stráže, III. správa ZNB – vojenská kontrarozviedka alebo Spravodajská správa Generálneho štábu ČSLA, teda občanom sprístupňuje všetky zachované zväzky, ktoré vznikli činnosťou komunistickej politickej

polície. Fyzické osoby môžu vstupovať nielen do svojich osobných zväzkov alebo do zväzkov s ich osobnými údajmi, ale aj do zväzkov tajných spolupracovníkov a do zväzkov bývalých príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti, zaradených do zložky Štátnej bezpečnosti. Zabezpečuje sa tiež možnosť oboznámiť sa s administratívou a organizáciou sledovania prípadne represie občanov za komunistického režimu. To zabezpečí naplnenie hlavného účelu zákona – verejného odkrytia jedného z veľkých tajomstiev komunistickej diktatúry – označenie konkrétnych strojcov a pomáhačov komunistického útlaku a aspoň čiastočne pokročiť vo vyrovnávaní sa s minulosťou.

Navrhuje sa, aby bol umožnený prístup akejkoľvek fyzickej osobe staršej ako 18 rokov do zachovanej zväzkovej agendy Štátnej bezpečnosti bez ohľadu na štátnu príslušnosť tejto osoby.

Zákon umožní za určitých vymedzených podmienok prístup aj k dokumentácii špecifickej súčasti Štátnej bezpečnosti – Hlavnej správy rozviedky, vrátane archívnej a spisovej agendy Štátnej bezpečnosti uloženej alebo spravovanej je partnerskou Spravodajskou správou Generálneho štábu. Osobitný výbor Národnej rady Slovenskej republiky má na návrh Slovenskej informačnej služby a ministerstva obrany posúdiť prípady dokumentácie bezpečnostných zložiek komunistického režimu, ktoré nemajú byť predmetom sprístupnenia a zverejnenia pre mimoriadne závažné dôvody. Takéto rozhodnutie, založené na hľadisku ochrany spoločenských záujmov (napr. medzinárodná prestíž a bezpečnosť Slovenskej republiky) má zabrániť obmedzovaniu rozsahu sprístupnenia a zverejnenia a tiež zabrániť možným škodám na uvedených záujmoch.

Oprávneným žiadateľom o prístup do zväzkov sa stane fyzická osoba, ktorá predloží súhlas s úradne overeným podpisom osoby, ku ktorej je zväzok evidovaný. Každému oprávnenému žiadateľovi budú sprístupnené tiež objektové zväzky, zväzky spolupracovníkov Štátnej bezpečnosti a vybrané personálne (kádrové) spisy s údajmi o úradnej činnosti kádrových príslušníkov bývalej Štátnej bezpečnosti.

Spoločenský záujem na odhalení a sprístupnení zachovaných materiálov, dokladujúcich činnosť konkrétnych osôb pri vytváraní a udržiavaní zločinného, nelegitímneho a zavrhnutia hodného komunistického režimu je vyšší, než ochrana údajov (kvazi osobných údajov) o služobnej činnosti príslušníkov Štátnej bezpečnosti a ďalších bezpečnostných zložiek, organizácií založených na ideológii Komunistickej strany Československa a Komunistickej strany Slovenska alebo ochrana údajov o činnosti tajných spolupracovníkov (v kategóriách rezident, agent, informátor, držiteľ prepožičaného bytu, držiteľ konšpiračného bytu), pôsobiacich na prospech týchto organizácií. Každá z registrovaných osôb, či už k nej existuje zväzok alebo nie, má právo priložiť vyjadrenie k zachovanej dokumentácii, ktorá sa týmto aktom stane jej neoddeliteľnou súčasťou.

Sprístupnenie zväzkovej agendy odboru vnútornej ochrany Zboru nápravnej výchovy Ministerstva spravodlivosti Slovenskej socialistickej republiky, ktorá v rokoch 1969 – 1989 vykonávala agentúrne – operatívnu činnosť vo väzniciach sa týka len zväzkov osôb, rozpracovávaných na pokyn Štátnej bezpečnosti a ďalej množiny zväzkov z väzenskej agentúry, tzv. tajných spolupracovníkov, ktorí boli využívaní proti záujmovým osobám Štátnej bezpečnosti v objektoch Ministerstva spravodlivosti Slovenskej socialistickej republiky alebo v akciách Štátnej bezpečnosti. Zásadne sa sprístupnenie netýka zväzkovej agendy, ktorá administratívne podchyťáva výhradne činnosť odboru vnútornej ochrany na prospech Verejnej bezpečnosti proti kriminálnej trestnej činnosti.

Navrhovaný zákon ďalej ukladá Ústavu vydať do jedného roka od nadobudnutia účinnosti zákona formou zverejnenia zachované a rekonštruované registračné protokoly operatívnych zväzkov Štátnej bezpečnosti. Zo zdrojov komunistických rozvediek budú týmto spôsobom publikované iba zoznamy „objektov“ rozpracovávaných (sledovaných) v rozmedzí rokov 1939 – 1989, vrátane prehľadu jednotlivých druhov tzv. aktívnych a vplyvových

opatrení. Z registračných protokolov vnútornej ochrany Zboru nápravnej výchovy MS SSR sprístupní Ústav zoznam vedených objektových vzázkov a pre Štátnu bezpečnosť rozpracovávaných osôb.

Navrhovaná zmena zákona o archívnictve umožní nazerať do spisových a archívnych materiálov zo zdrojov Komunistickej strany Československa a ďalších organizácií založených na jej ideológii, uložených v archívoch bez možnosti odoprenia súhlasu príslušného orgánu.

Odtajnenie a sprístupnenie tejto časti archívnych prameňov umožní bližšie poznanie komunistickej minulosti. Bude zabránené doterajšiemu zneužívaniu doposiaľ tajných alebo neprístupných materiálov v rámci štátnej správy a hlavne bude jasne povedané, že demokratická spoločnosť nechce a nebude chrániť tých, ktorí sa aktívne podieľali na utláčaní svojich spoluobčanov a na obmedzovaní ich základných ľudských práv a slobôd.

Predložený návrh je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky a s medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Predpokladaný hospodársky a finančný dosah navrhovanej úpravy

Úprava vyvolá nárok na štátny rozpočet vo výške navrhnutého ročného príspevku Úradu. Táto výška sa riadi výškou príspevkov, poskytnutých zo štátneho rozpočtu politickým stranám. Orientačný údaj, vychádzajúci z informácie ministerstva financií naznačuje, že nárok na štátny rozpočet je možné stanoviť približne vo výške 30 miliónov ročne.

DOLOŽKA ZLUČITELNOSTI návrhu zákona s právom Európskej únie

1. Navrhovateľ zákona: Ján Langoš, poslanec Národnej rady Slovenskej republiky.
2. Názov návrhu zákona: Zákon o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäte národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa)
3. V práve Európskej únie nie je problematika návrhu ústavného zákona upravená.
4. Návrh zákona svojou problematikou nepatrí medzi prioritné oblasti aproximácie práva uvedené v čl. 70 Európskej dohody o pridružení a svojou problematikou nepatrí ani medzi priority odporúčané v Bielej knihe.
5. Právne normy Európskej únie neupravujú problematiku, ktorú upravuje návrh ústavného zákona.
6. Vzhľadom na uvedené v bode 5, nie je možné posúdiť stupeň kompatibility s právnymi normami Európskej únie.

Osobitná časť

Preambula

Preambula má deklaratórnu povahu a nemá vynúiteľnú právnu záväznosť. Je dôležitá pre vyjadrenie etosu, s ktorým zákonodarca zákon prijíma.

Na formuláciu preambuly sú použité citácie noriem, ktoré sa pokúsili popísať skúsenosti s fašistickým a komunistickým režimom: dekrét prezidenta z roku 1946, prevzatý neskôr zákonom Národného zhromaždenia, zákon č. 480/1991 Zb. o dobe neslobody a zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 125/1996 o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému.

Cieľom preambuly je vyjadriť hlavne osobnú zodpovednosť

K § 1

Vymedzuje sa predmet zákona - vytvorenie ustanovizne, ktorá bude uchovávať dokumenty o činnosti bezpečnostných zložiek štátu v období 1939-1948 a jej činnosť.

K § 2

Výklad pojmov zahrňuje celý rozsah dokumentácie vedenej bezpečnostnými zložkami štátu v súlade so sprístupňovaním a zverejňovaním dokumentácie v celej jej vedenej šírke. Pojmy „zväzok“, dokumentačné súbory jednotlivých správ Štátnej bezpečnosti a evidenčné alebo archívne pomôcky sú doplnené o sprístupňovanú dokumentáciu, ktorá vznikla činnosťou útvarov spravodajskej techniky a sledovania Štátnej bezpečnosti. Rovnako sú dostatočne vymedzené všetky súčasti bezpečnostných zložiek štátu. Pojem „osoba evidovaná ako spolupracovník Štátnej bezpečnosti“ je zavedený z legislatívno-technických dôvodov. Je využitý napr. v ustanovení § 19 a 21.

K § 3 až 5

Definujú sa tu niektoré skutkové podstaty trestných činov, ktoré boli v rozhodnom období rokov 1939 - 1989 spáchané a neboli stíhané a stanovuje sa tu tiež premlčacia doba pre tieto trestné činy.

K § 6

V týchto ustanoveniach sú definované pre potreby tohto zákona poškodené osoby a dokumenty. Medzi orgány bezpečnosti štátu sú zaradené aj ústredné orgány politických strán, ktoré vykonávali v rozhodnom období totalitnú moc. Stanovujú sa podmienky pre zrušenie utajenia dokumentov podľa tohto zákona

K § 7

Predmet sprístupnenia vymedzuje základné historické (časové) a spisovo archívne určenie toho, čo má byť sprístupnené a zverejnené a to tak pozitívnym ako aj negatívnym vyjadrením. Vychádza sa z predpokladu, že určitý, ale úplne mizivý zlomok dokumentácie môže napĺňať podľa práva definičné znaky utajovanej skutočnosti podľa zákona o ochrane utajovaných skutočností („živé veci“ medzinárodného terorizmu apod.), ale že je potrebné vytvárať tlak na zlomenie utajovacieho stereotypu silových rezortov na prospech princípu, že sa utajuje len celkom dôvodne, teda výnimočne a prípadu, teda nie hromadne.

Zákon vychádza v ústrety požiadavke, aby predmetom všeobecného sprístupňovania (§19) a zverejňovania (§ 21) neboli osobné vzťahy cudzincov evidovaných ako spolupracovníci Štátnej bezpečnosti (dôvod ohrozenia života v cudzej krajine atď.).

Pre prípady dokumentov osobitnej citlivosti, zverejnenie ktorých by v danej dobe a v danej situácii mohlo znamenať citelnú medzinárodne politickú, diplomatickú, bezpečnostnú komplikáciu pre záujmy republiky (prítom nemusia korešpondovať so zoznamom utajovaných skutočností ani sa nemusia vzťahovať k cudzincovi), je tu koncipovaný výbor Národnej rady Slovenskej republiky, ktorý posúdi stret záujmu na zverejnení s iným závažným záujmom. Výbor má v pôsobnosti monitorovať ohlasy na proces sprístupňovania a zverejňovania dokumentácie. To mu povoľuje klásť otázky a žiadať vysvetlenie od ministerstiev, NBÚ atď. podľa rokovacieho poriadku snemovne, napríklad na stav spracovania spisových a archívnych fondov, percento doteraz utajovaných dokumentov a verejne sa k tomu vyjadrovať.

Navrhovaný zákon sa podľa niektorých názorov môže stretnúť (v nejasne špecifikovanom rozsahu) s dvomi zmluvami uzavretými s Českou republikou. Tie sa týkajú delenia federálneho majetku ČSFR; Dohoda o spoločnom využívaní informačných fondov v oblasti vnútorného poriadku a bezpečnosti (č. 201/1993 Z.z.), s dodatkom č. 1 z roku 1994 a Zmluva o spoločnom postupe pri delení majetku. Zmluvy majú umožňovať výklad, podľa ktorého je využívanie fondu bývalej vojenskej kontrarozvedky, prípadne fondu rozvedky viazané na „spoločné využívanie“ (nadštandardná dispozícia s fondmi vyžaduje súhlas druhej strany) a tento stav je údajne zakonzervovaný, pretože nebolo nájdené žiadne hľadisko pre rozdelenie týchto fondov. Návrh predpokladá v tejto veci suverenitu zákona nad daným výkladom zmluvného záväzku. Ďalším dôvodom je právne stanovisko, že dohoda bola uzatvorená medzi vládami republík česko-slovenskej federácie na jeseň v roku 1992 vo veci, v ktorej republiky nemali ústavnú suverenitu a teda uzavretá dohoda nie je záväzná (právoplatná).

K § 8

Uvádza sa, kto je zakladateľom a aký je názov neziskovej organizácie poskytujúcej všeobecne prospešné služby. Slovo „ústav“ je zvolené ako najpríhodnejšie pomenovanie pre organizáciu, ktorá má vykonávať činnosti dokumentačné, vzdelávacie ale tiež má skúmať dokumentáciu a dávať podnety pre trestné stíhanie zločinov spáchaných štátom v období fašistickej a komunistickej diktatúry a zhromažďiť a sprístupniť oprávneným osobám dokumenty z činnosti bezpečnostných zložiek štátu. Iné alternatívy ako „pamätník“, „inštitút“, „múzeum“ sa nezdajú byť vhodné.

Pre právnu istotu sa výslovne charakterizuje právna povaha Ústavu a jeho sídlo.

Stanovuje sa vzťah k všeobecnému právnemu prepisu o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby.

Ústavu sa ukladá plniť povinnosti, ktoré sú uložené povinným subjektom zákonom o slobodnom prístupe k informáciám. Rozširuje sa tak povinnosť Ústavu stanovená všeobecným právnym predpisom o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby hlavne v oblasti poskytovania informácií na žiadosť jednotlivého žiadateľa, a tiež aj v oblasti zverejnenia informácií o sebe a svojej činnosti a zverejnenia výročnej správy.

K § 9

Ustanovenie o poslaní Ústavu napĺňa požiadavku všeobecnej právnej normy, aby zakladajúca listina vymedzila všeobecne prospešné činnosti, ktoré má nezisková organizácia poskytovať. Tieto činnosti sú popísané tak, aby smerovali činnosť Ústavu k dynamickej a otvorenej inštitúcii, využívajúcej moderné informačné možnosti a komunikáciu a k veľmi

otvorenému vzťahu k odbornej a ostatnej verejnosti a nie k chápaniu uzavretého Ústavu, ktorý zbiera a uchováva exponáty. Na prvé miesto sa kladie analytická a osvetová činnosť Ústavu, ktorá samozrejme nie je možná bez dokumentačnej a bádateľskej činnosti. Činnosti Ústavu majú poskytovať a šíriť základ pre skutočnú reflexiu a sebareflexiu správania jednotlivcov a celej spoločnosti v dobe neslobody a panovania fašistickej a komunistickej ideológie. Tým má Ústav prispieť k odolnosti spoločnosti proti opakovaniu prvkov ideologického štátu. Výslovne sa stanovuje spolupráca s archívami, múzeami, knižnicami a obdobnými inštitúciami. Popri možnosti získavať od nich podklady sa Ústavu ukladá povinnosť poskytovať im pri mapovaní doby neslobody metodickú pomoc a propagovať ich činnosť.

V ďalšej veľkej oblasti poskytovania všeobecne prospešných služieb sa Ústavu ukladá prevziať od Slovenskej informačnej služby, ministerstva obrany a ministerstva spravodlivosti dokumenty z činnosti bezpečnostných zložiek štátu, zabezpečiť k nim prístup, viesť informačný systém a zverejniť vzázkové a personálne registre. Ukladá sa tiež pri skúmaní dokumentácie bezpečnostných zložiek a iných archíválií v spolupráci s Generálnou prokuratúrou odhaľovať tajené a nestíhané zločiny fašizmu a komunizmu na Slovensku. Predpokladá sa, že ak bude prijatý tzv. lustračný zákon, Ústav poskytne dokumenty pre potreby súdneho skúmania pravdivosti čestného prehlásenia verejného činiteľa o svojej minulosti.

K § 10

Predpokladá sa možnosť, že sa vlastník alebo správca originálnych dokladov, dokumentov alebo exponátov rozhodne zveriť ich Ústavu. Tento postup však nie je základom pre dokumentačnú činnosť. Naopak sa Ústavu pre efektívnu činnosť udeľuje právo získavať od všetkých subjektov dvojrozmerné alebo trojrozmerné, fyzické alebo elektronické kópie.

Táto povinnosť sa stanovuje orgánom štátnej správy ako bezúplatnú a súkromným osobám s tým, že nim Ústav uhradí vzniknuté náklady.

Pri uplatňovaní tohto práva je treba dodržať ochranu skutočností, ktorú stanovujú iné zákony, ako je napríklad ochrana utajovaných skutočností. Tento princíp je tu zakotvený odkazom na zákon o slobode informácií, ktorý danú problematiku podrobne popisuje.

Zabezpečuje sa, aby Ústav nebol vo vzťahu k archívu v rovnakom postavení ako bežný občan, ktorému podľa platného archívneho zákona z roku 1974 môže riaditeľ odprieť prístup k dokumentom mladším ako 30 rokov prakticky ľubovoľne.

K § 11

Stanovuje sa, ako je v tomto prípade splnená požiadavka všeobecnej právnej úpravy na formu zakladajúcej listiny. V druhom odseku sa výslovne potvrdzuje princíp platný podľa všeobecnej právnej úpravy, pretože by to v danom kontexte nebolo jednoznačné. Vylučuje sa tak, že Ústav vzniká dňom účinnosti tohto zákona. Konkretizuje sa požiadavka všeobecnej právnej úpravy, kedy za organizáciu koná zakladateľ, na konkrétne podmienky vzniku Ústavu, zakladateľom ktorého je Slovenská republika. Ďalej je stanovená lehota, v ktorej zástupca zakladateľa urobí krok, vedúci k faktickému vzniku, a to tak, aby v okamihu vzniku Ústavu už existovali jeho funkčné orgány ale tiež tak, aby vznik Ústavu nebol zbytočne odkladaný. Vyjadruje sa tu vôľa zakladateľa, aby projekt konkrétnej podoby Ústavu, či architektonickej, organizačnej, zverejňovania, publikácií apod., vznikol formou verejnej súťaže. Ukladá sa zahájiť činnosť najneskôr do dvoch rokov, inak bude môcť byť na návrh vlády zrušený. Zároveň sa pre prvé dva roky vylučuje možnosť, ktorá je daná všeobecnou právnou úpravou, že súd rozhodne o zániku neziskovej organizácie poskytujúcej všeobecne prospešné služby už po šiestich mesiacoch. Odsek 6 stanoví, že pri likvidácii prejde likvidačný zostatok späť na zakladateľa - Slovenskú republiku.

K § 12

V tomto osobitnom prípade všeobecne prospešných služieb je správna rada (SR) nástrojom, ktorým si má zakladateľ – štát udržať trvalý vplyv na jej činnosť. Je to odôvodnené zvláštnym druhom poskytovaných služieb (prístup k dokumentom ŠtB) a tým, že bude Ústavu poskytovať finančné prostriedky. Preto sa správna rada neobnovuje vlastnou kooptáciou, ale že členov trvale volia alebo menujú ústavné orgány Slovenskej republiky. Počet členov SR je rovnakým dielom rozdelený medzi zákonodarnú a exekutívnu moc. Rôznosť týchto orgánov by mala v SR zabezpečiť účasť rôzneho typu osobností – zástupcov združení tých, ktorých fašistický a komunistický režim zvlášť postihli, odborníkov – historikov, sociológov, vyšetrovateľov a tiež predstaviteľov politických strán – poslancov. K všeobecnej požiadavke na bezúhonnosť sa pridáva zúžená požiadavka už neplatného tzv. lustračného zákona. Je nemysliteľné, aby v SR bola členom osoba, pri ktorej existuje podozrenie, že sa na fungovaní komunistického režimu sama významne podieľala. Stanovuje sa štatút členstva v SR ako verejná funkcia, čo má dôsledky na základe Zákonníka práce pri uvoľnení zo zamestnania a náhrade mzdy.

V zhode so všeobecnou právnou úpravou sa stanoví dĺžka funkčného obdobia. Vzhľadom na osobitný spôsob ustanovovania členov rady niekoľkými subjektami sa rozlične stanoví mechanizmus, ktorým sa zabezpečí prekryvanie funkčných období členov (pre vyššiu stabilitu SR a jej menšiu závislosť na aktuálnych politických vplyvoch). Výslovne sa tiež uvádza spôsob ustanovenia nového člena SR aj obdobie, na ktoré je menovaný, a to aj po predčasnom zániku členstva predchádzajúceho člena. V závere ustanovenia sa k všeobecnej úprave pridáva možnosť odvolať člena na základe jeho nečinnosti.

K § 13

Dozorná rada je ďalší nástroj vplyvu zakladateľa na Ústav. S ohľadom na zložitosť predpisov, ktoré sa vzťahujú na poskytovanie financií zo štátneho rozpočtu a tiež aj na politickú citlivosť, s ktorou bude hospodárenie Ústavu sledované, navrhuje sa, aby členom dozornej rady bola aj osoba, menovaná prezidentom NKÚ.

K § 14

Vláda v danej lehote rozhodne, či sú vo vlastníctve štátu nehnuteľnosti vhodné pre činnosť Ústavu. Inak by malo ísť o provízorne umiestnenie a výstavbu nového objektu.

Toto ustanovenie umožňuje vláde previesť alebo zapožičať Ústavu dokumenty a materiály, ktoré vlastní štát a umožňuje, aby vláda mohla aj v budúcnosti previesť na Ústav ďalšie nehnuteľnosti. Všeobecná právna úprava umožňuje vymedziť nescudziteľnosť v zakladajúcej listine, vylučuje sa teda scudzenie alebo zaťaženie štátom vloženého majetku.

K § 15

Ústavu, zakladateľom ktorého je štát sa priznáva rovnaká daňová výhoda, ako má zakladateľ – Slovenská republika.

Aby hospodárenie Ústavu nepodliehalo kontrole NKÚ iba výkladovo, pre zvýšenie právnej istoty sa to výslovne stanovuje.

K § 16

Stanovuje sa nárokový princíp, odvodený z rozsahu prostriedkov, ktoré majú politické strany formou volebného zákona a zákona o politických stranách alebo formou zákona o štátnom rozpočte pridelené zo štátneho rozpočtu na vlastnú činnosť. Tento princíp demonštruje jednotnú vôľu občanov, štátu a politických subjektov zabezpečiť všeobecne prospešné činnosti Ústavu.

Formulácia súčasne umožňuje, aby Národná rada Slovenskej republiky v zákone o štátnom rozpočte stanovila aj vyšší príspevok. Ústav môže na úrovni štátneho rozpočtu prijímať tiež dotácie a iné podobné príspevky.

K § 17

K povinnostiam a sankciám za ich neplnenie (strata daňových výhod) podľa všeobecnej právnej úpravy sa Ústavu pridávajú ďalšie sankcie.

K § 18

Ústav môže požiadať o sprístupnenie vzäzku fyzická osoba staršia ako 18 rokov, teda aj cudzinec, čo je dôležité hlavne s ohľadom na naše budúce členstvo v euroatlantických štruktúrach, lebo štátni príslušníci krajín NATO boli počas desaťročí objektmi ostrého záujmu komunistických bezpečnostných služieb.

Okruh informačných systémov (registrov) zahŕňa všetky zachované informačné systémy spojené s bývalou Štátnou bezpečnosťou. Nie je dôvod utajovať a nevyužívať na prospech oprávnených žiadateľov v nich sústredené údaje.

V písmene c) je definovaná dokumentácia určená na sprístupnenie, hlavne vzäzky tajných spolupracovníkov bezpečnostných zložiek, ktorí boli využívaní v akciách Štátnej bezpečnosti, ďalej dokumentácia o nasadení operatívnej techniky a o ďalších úkonoch, realizovaných technickými zložkami Štátnej bezpečnosti a dokumentácia sledovania jednotlivých osôb zvláštnymi útvarmi Štátnej bezpečnosti. Umožní sa tiež prístup do dokumentácie o služobnej činnosti zhromaždenej v jednotlivých personálnych (kádrových) spisoch príslušníkov Štátnej bezpečnosti a ďalších bezpečnostných zložiek, hlavne riadiacich orgánov tajných spolupracovníkov, operatívnych pracovníkov, ktorí mali pridelené jednotlivé vzäzky, spisy a ich nadriadených.

K § 19

Stanovuje sa tu, aké vzäzky a za akých podmienok je Ústav povinný žiadateľovi sprístupniť. Hlavne tu ide o možnosť vstupu do osobných vzäzkov evidovaných spolupracovníkov ŠtB a tiež o možnosť vstupu do objektových vzäzkov. Ďalej sa tu upravuje oznamovanie informácií z informačných systémov vzäzkov, ktoré vznikli činnosťou ŠtB (vrátane tzv. zjednoteného systému evidencie poznatkov), sprístupňovanie zachovaných vzäzkov (dokumentácia) a personálnych (kádrových) spisov dôstojníkov ŠtB, prípadne ich osobných evidenčných kariet, ak personálne (kádrové) spisy nie sú zachované.

K § 20

Upravuje zverejňovanie indexov vzäzkov a personálnych spisov príslušníkov ŠtB tlačou a elektronicky. Tieto zverejnené evidencie budú slúžiť na orientáciu a možnosť podania žiadosti o sprístupnenie na základe kvalifikovaných verejných údajov. Zverejnený zoznam príslušníkov bezpečnostných zložiek sa vytvára prostredníctvom sprístupnených vzäzkov, ktorými mená týchto príslušníkov „prechádzajú“.

K § 21

Definuje sa tu obsah žiadosti o sprístupnenie dokumentácie.

K § 22

Ustanovenie vymedzuje obsah odpovedí Ústavu žiadateľovi o sprístupnenie vzäzkov, maximálnu lehotu pre odpoveď, v prípade, že nebude problém s identifikáciou konkrétnej osoby je možné aj skoršie vybavenie.

Evidenčným záznamom o existencii zväzku sa rozumejú údaje o založení zväzku, jeho pohybe a o možnom ukončení a tiež o dátume skartácie.

K § 23

Oprávnená osoba je taký žiadateľ, ku ktorému sú v Ústave dokumenty a tie sú predmetom sprístupnenia. Sprístupnenie sa uskutoční oboznámením sa s dokumentmi na mieste určenom Ústavom. Prístup k dokumentom má aj žiadateľ, ktorý má súhlas oprávnenej osoby s jej overeným podpisom.

K § 24

Zväzky budú sprístupnené v čiastočne anonymizovanej podobe. Rozsah anonymizácie vychádza z účelu tohto zákona.

Ústavu sa ukladá priložiť k osobnému zväzku alebo zväzku s osobnými údajmi ako jeho neoddeliteľnú súčasť vyjadrenie osoby, ku ktorej je zväzok vedený, ak o to požiada.

K § 25

Oprávnenej osobe bude na jej žiadosť oznámené pravé meno osoby alebo osôb uvedených tam pod nepravými (krycími) menami, ak sa jedná o osobu alebo osoby evidované ako spolupracovníci bezpečnostných zložiek, ak to je možné a bezodkladne.

K § 26

Úradu sa ukladá na žiadosť oprávneného žiadateľa vydať kópiu celého dokumentu alebo jeho časti. Úrad je povinný každú stranu kópie označiť pečiatkou.

Za vydanie kópie vyberá Úrad poplatok podľa sadzobníku správnych poplatkov.

K § 27

Informačný systém dokumentov, ktorý prevádzkuje Ústav, obsahuje evidenciu dokumentov, ktoré sú predmetom sprístupnenia a zverejnenia a údaje o oprávnených žiadateľoch.

Ustanovuje sa, že Úrad nie je povinný overovať pravdivosť ani presnosť dokumentov ani údajov v informačnom systéme dokumentov. Informačný systém dokumentov je oproti iným informačným systémom budovaný zo zdrojov, pri ktorých nie je možné overiť pravdivosť ani presnosť údajov v nich obsiahnutých. Preto je pre tento informačný systém stanovený odlišný režim jeho prevádzky ako ho upravuje zákon o ochrane údajov v informačných systémoch.

K § 28

Stanovuje sa tu povinnosť a sankcie štátnym orgánom a právnickým osobám a fyzickým osobám, ktoré majú vo vlastníctve, držbe alebo správe dokumenty podľa tohto zákona odovzdať ich v stanovených lehotách Úradu.

K § 29

Stanovuje sa povinnosť vláde požiadať vlády krajín o vydanie dokumentov o represiaciach ich bezpečnostných orgánov voči občanom Slovenskej republiky v rokoch 1939-1989.

Výslovne sa tiež uvádza, že na postup podľa tohto zákona sa nevzťahuje správny poriadok.

Čl. II

Do zákona o archívnictve vložené ustanovenie umožní nazerať do archíválií, ktoré vznikli činnosťou Komunistickej strany Československa a ďalších organizácií založených na jej ideológii, ako napríklad Komunistická strana Slovenska bez nevyhnutného súhlasu riaditeľa alebo vedúceho archívu, kde sú archíválie uložené.

Bez tejto novely by bolo veľmi ťažké študovať archíválie mladšie ako 30 rokov, ktoré vznikli z činnosti KSČ a KSS či ďalších inštitúcií komunistického systému a nebola by možná úplná rekonštrukcia komunistického režimu v jeho všetkých podobách.

Týmto opatrením bude celkom jednoznačne zvýraznená zvláštna povaha archívnej a spisovej agendy, zachovanej z fašistickej a komunistickej éry, vypovedajúcej o povahe komunistického režimu.

Čl. III

Poplatok za zhotovenie kópie dokumentu sa výrazne zmierňuje.

K § 30 a čl. IV

Formou prechodného ustanovenia a posunutej účinnosti sa dáva čas Ústavu, aby uskutočnil projekty podľa § 18 (pol roka na prípravu informačného systému a sprístupňovania) a § 20 (projekt zverejňovania).

Stanovuje sa povinnosť generálnemu prokurátorovi zriadiť na Generálnej prokuratúre osobitnú skupinu prokurátorov, ktorí budú spolupracovať s Ústavom na naplnení cieľov tohto zákona.

Stanovuje, že o priestupkoch a pokutách rozhoduje na návrh Ústavu štátny orgán.

**Ministerstvo financií SR
odbor štátneho rozpočtu**

**Národná rada
Slovenskej republiky**

Bratislava, 26.2.2002

Vec: Návrh poslancu Národnej rady Slovenskej republiky Ján Langoša na vydanie zákona o prístupnosti dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939-1989 o o založení Ústavu pamäte národa a doplnení niektorých zákonov

V dôvodovej správe k návrhu zákona o pamäti sa konštatuje, že realizácia predkladaného návrhu bude znamenať nároky na štátny rozpočet vo výške navrhnutého ročného príspevku Ústavu približne 30 mil. Sk ročne. Zároveň sa v návrhu zákona predpokladá, že vláda prevedie na Ústav nehnuteľnosti z vlastníctva štátu, štát bude hrať náklady právnických a fyzických na vyhotovovanie kópií a ich overovanie a pod.

S ohľadom na navrhovanú účinnosť zákona v roku 2002 musíme konštatovať, že požadované prostriedky nie sú v štátnom rozpočte na tento rok zabezpečené.

I keď sa odbor štátneho rozpočtu v tejto etape posudzovania návrhu nevyjadruje k jeho legislatívnej a obsahovej stránke, pripomíname, že navrhovaná forma a spôsob financovania Ústavu pamäte zákona nie je v súlade s príslušnými ustanoveniami zákona o neziskových organizáciách poskytujúcich verejnoprospešné služby, zákonom o správnych poplatkoch a rozpočtovými pravidlami. Zo štátneho rozpočtu sa neumožňuje uhrádzať výdavky neziskovej organizácie na správu.

Ing. Miloš Nosál, CSc.

riaditeľ odboru

štátneho rozpočtu

NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

II. volebné obdobie

číslo: 505/2002

1398a

Spoločná správa

výborov Národnej rady Slovenskej republiky o prerokovaní návrhu poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Jána Langoša na vydanie zákona o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäte národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa) (tlač 1398) vo výboroch Národnej rady Slovenskej republiky v druhom čítaní

Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnosti ako gestorský výbor k návrhu poslanca NR SR Jána Langoša na vydanie zákona o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäte národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa) podáva Národnej rade Slovenskej republiky v súlade s § 79 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z.z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov spoločnú správu výborov Národnej rady Slovenskej republiky:

I.

Národná rada Slovenskej republiky svojim uznesením č. 2045 z 10. apríla 2002 prideliла návrh poslanca NR SR Jána Langoša na vydanie zákona o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäte národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa) (tlač 1398) na prerokovanie týmto výborom:

Ústavnoprávnemu výboru Národnej rady Slovenskej republiky,
Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre financie, rozpočet a menu,
Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre verejnú správu,
Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre obranu a bezpečnosť a
Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnosti.

Uvedené výbory prerokovali predmetný návrh zákona v lehote určenej uznesením Národnej rady Slovenskej republiky. Iné výbory o návrhu zákona nerokovali.

II.

Gestorský výbor konštatuje, že do začatia rokovania o návrhu zákona nedostal žiadne stanoviská od poslancov podané podľa § 75 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z.z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

III.

Predmetný poslanecký návrh zákona odporúčal Národnej rade Slovenskej republiky schváliť bez pripomienok

- Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre verejnú správu (uznesenie č. 448 zo 7. mája 2002).

Návrh schváliť s pripomienkami odporúčal

- Ústavnoprávny výbor Národnej rady Slovenskej republiky (uznesenie č. 926a z 13. mája 2002).

Návrh prerokovali a neprijali k nemu platné uznesenie z dôvodu, že s predloženým návrhom na uznesenie nevyslovila súhlas potrebná nadpolovičná väčšina prítomných poslancov výboru nasledovné výbory:

- Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre financie, rozpočet a menu (rokoval dňa 3. mája 2002),

- Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre obranu a bezpečnosť (rokoval dňa 9. mája 2002),

- Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnosti (rokoval dňa 3. mája 2002).

IV.

Z uznesení výborov uvedených pod bodom III. vyplývajú tieto pozmeňujúce a dopĺňujúce návrhy:

1. K čl. I

V celom texte sa slovo „Ústav“, keď je použité ako legislatívna skratka nahrádza vo všetkých tvaroch slovom „ústav“.

Znenie legislatívnej skratky sa uvádza do súladu s legislatívnymi pravidlami.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

2. K čl. I

Názov prvého oddielu znie: „Všeobecné ustanovenia“.

Ide o legislatívno-technickú úpravu.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

3. K čl. I, § 1

V § 1 začiatok vety a písmeno a) znejú:

„Tento zákon upravuje

a) zriadenie Ústavu pamäte národa.“

Ide o zosúladenie znenia s novou koncepciou Ústavu pamäti národa ako verejnoprávnej ustanovizne. Ústav pamäti národa sa zriaďuje.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

4.

Slová „15. februára 1990“ sa v celom zákone nahrádzajú slovami „31. decembra 1989“.

Navrhovaná zmena uvádza do súladu dátumy použité v niektorých ustanoveniach návrhu so zámerom zákona pri stanovení „rozhodného obdobia“ upravenom v názve zákona.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

5. K čl. I, § 1

V § 1 písmeno c) sa slová „písm. a)“ nahrádzajú slovami „písm. b)“.

Ide o opravu chyby pri prepisovaní návrhu zákona.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

6. K čl. I, § 2, písm. g)

V § 2 písmeno g) sa vypúšťajú slová „Federálna správa Verejnej bezpečnosti“.

Navrhuje sa vypustiť organizačnú zložku Federálneho ministerstva vnútra, ktorá nezabezpečovala úlohy štátnej bezpečnosti.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

7. K čl. I, § 3 ods. 1

V § 3 odsek 1 sa slová „ktoré sú trestnými činmi v zmysle trestného práva, platného v čase ich spáchania“ nahrádzajú slovami „ktoré boli trestnými činmi v čase ich spáchania alebo činmi nezlučiteľnými so základnými zásadami právneho poriadku demokratického štátu.“.

Ide o spresnenie definície v súlade s platným trestným právom.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

8. K čl. I, § 3 ods. 2

V § 3 odsek 2 sa slová začínajúce slovami „štátny zamestnanec ...“ až do konca vety nahrádzajú slovami „osoba, ktorá plnila riadiacu funkciu v štátnych alebo straníckych orgánoch alebo organizáciách.“.

Ide o spresnenie definície v súlade so zaužívanou terminológiou.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

9. K čl. I, § 4

V § 4 sa za slová „Dohovoru o nepremlčateľnosti vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti,“ vkladajú slová „mučenie v zmysle Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu“.

Text v poznámke pod čiarou k odkazu 2 sa dopĺňa vetou:

„Vyhláška ministra zahraničných vecí z 18. augusta 1988 o Dohovore proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.“

Navrhuje sa doplniť citované medzinárodné dohovory o Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, aby bolo možné v úplnosti definovať činy vo vzťahu na medzinárodné právo, aj keď Československo k niektorým z týchto dohovorov pristúpilo až ku koncu rozhodného obdobia.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

10. K čl. I § 5

Paragraf 5 sa vypúšťa. Ostatné paragrafy sa prečísľujú.

Toto ustanovenie sa vypúšťa ako pravdepodobne nepriama novela Trestného zákona.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

11. K čl. I § 6

V § 6 odsek 1 slová „bezpečnostné orgány“ nahrádzajú slovami „bezpečnostné zložky“ a slová „v zmysle“ nahrádzajú slovami „pre potreby“.

Ide o zosúladienie s použitou terminológiou a o spresnenie.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

12. K čl. I § 7 ods. 4

V § 7 odsek 4 sa za slová „vyslovil súhlas“ vkladá slovo „určený“ a slová „pre sledovanie procesu sprístupňovania“ sa vypúšťajú.

Vypúšťajú sa slová, ktoré môžu byť považované za nepriamu novelu zákona o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky. Vložené slovo „určený“ oprávňuje Národnú radu Slovenskej republiky na vykonávanie dohľadu podľa tohto zákona určiť uznesením jeden zo svojich výborov.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

13. K čl. I. Druhý oddiel

Druhý oddiel znie:

„Druhý oddiel
Ústav pamäti národa

§ 8
Základné ustanovenia

- (1) Ústav pamäti národa (ďalej len „ústav“) je verejnoprávna ustanovizeň.
- (2) Ústav je právnická osoba.
- (3) Sídlo ústavu je Bratislava.

§ 9
Úlohy ústavu

- (1) Úlohy zverené ústavu štátom sú najmä
 - a) vykonávať úplné a nestranné hodnotenie doby neslobody, hlavne analyzovať príčiny a spôsob straty slobody, prejavy fašistického a komunistického režimu a ich ideológií, účasť domácich a zahraničných osôb na nich,
 - b) sprístupňovať prenasledovaným osobám dokumenty o ich prenasledovaní,

- c) zverejňovať údaje o vykonávateľoch tohto prenasledovania a ich činnosti,
- d) dávať podnety na trestné stíhanie zločinov a trestných činov podľa § 1; spolupracuje pritom s Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky,
- e) poskytovať potrebné informácie orgánom verejnej moci, ak to ustanoví osobitný predpis,
- f) systematicky zhromažďovať a odborne dokumentačne spracovávať všetky druhy informácií, dokladov a dokumentov, vzťahujúcich sa na dobu neslobody,
- g) spolupracovať s obdobnými inštitúciami v Slovenskej republike aj mimo nej, hlavne s archívami, múzeami, knižnicami, pamätníkmi odboja, pamätníkmi koncentračných a pracovných táborov, poskytovať im informácie, bádateľské možnosti a metodickú pomoc a propagovať ich činnosť,
- h) poskytovať verejnosti výsledky svojej činnosti, hlavne zverejňovať a sprístupňovať informácie a iné doklady o dobe neslobody 1939-1989 a o činoch a osudoch jednotlivcov, vydávať a šíriť publikácie, poriadat' výstavy, semináre, odborné konferencie, diskusné fóra,
- i) propagovať myšlienky slobody a obrany demokracie pred režimami podobnými nacizmu a komunizmu.

(2) V rámci svojej pôsobnosti určenej týmto zákonom je ústav oprávnený vydávať správne rozhodnutia a udeľovať pokuty za priestupky.

(3) Dokumenty o činnosti bezpečnostných zložiek štátu (§ 2 odsek f) a g)) vo vlastníctve ústavu sú nenahradiateľným svedectvom o historickom období v ktorom vznikli a preto ako dôležité pre uchovanie pamäti národa sú jeho kultúrnym dedičstvom.

§ 10

Organizácia ústavu

- (1) Podrobnosti o vzniku a činnosti organizačných zložiek, o ich postavení a vzťahy medzi nimi upravujú stanovy ústavu.
- (2) Ústav na plnenie úloh podľa tohto zákona môže utvárať pracoviská bez právnej subjektivity.

§ 11

Orgány Ústavu

- (1) Orgány ústavu sú
 - a) správna rada,
 - b) výbor,
 - c) dozorná rada.

- (2) Členovia orgánov ústavu musia spĺňať podmienku bezúhonnosti (§ 12).

§ 12

Bezúhonnosť

Za bezúhonného sa pre účely tohto zákona považuje ten, kto nebol členom Komunistickej strany Československa, Komunistickej strany Slovenska, politických strán a organizácií združených v Národnom fronte, ani kto nebol príslušníkom ani zamestnancom

bezpečnostných orgánov štátu (§ 2 písm. g) a h)), príslušníkom Ľudových milícií ani osobou evidovanou ako spolupracovník bezpečnostnej zložky (§ 2 písm. i)). Tým nie sú dotknuté ďalšie ustanovenia podľa osobitného predpisu.⁴⁾

4) § 20 zákona č. 213/1997 Z. z.

§ 13

Správna rada

(1) Správna rada má predsedu a deviatich členov. Predsedu a štyroch členov na návrh určeného výboru volí Národná rada Slovenskej republiky, po dvoch menujú vláda Slovenskej republiky a prezident Slovenskej republiky. Správna rada volí jedného podpredsedu.

(2) Funkčné obdobie členov správnej rady je šesťročné. Po prvej voľbe členov správnej rady sa losom určia mená polovice zo štyroch členov ustanovených Národnou radou Slovenskej republiky, dvoch vládou Slovenskej republiky a dvoch prezidentom Slovenskej republiky, funkčné obdobie ktorých skončí po troch rokoch. Po zániku členstva člena správnej rady volí nového člena ten orgán, ktorý volil predchádzajúceho a to na celé funkčné obdobie. Prvé funkčné obdobie predsedu je šesť rokov.

(3) Člena správnej rady môže odvolať ten orgán, ktorý ho ustanovil len vtedy, ak bol právoplatne odsúdený za trestný čin alebo ak po dobu najmenej šiestich mesiacov nevykonáva svoju funkciu.

(4) Do pôsobnosti správnej rady patrí najmä

- a) vymenúvať a riadiť výbor a dozeráť ne jeho činnosť,
- b) schvaľovať odmeňovanie členov výboru a ostatných pracovníkov ústavu,
- c) vypracúvať návrh rozpočtu ústavu a predkladať ho na prerokovanie vláde,
- d) schvaľovať stanovy ústavu a ich zmeny,
- e) schvaľovať rokovací poriadok správnej rady a výboru,
- f) prerokúvať ročnú účtovnú uzávierku ústavu a predkladať ju na prerokovanie vláde,
- g) prerokovať najneskôršie do 30. apríla výročnú správu o činnosti ústavu za predchádzajúci rok,
- h) vyhradiť si právo rozhodovať o veciach, ktoré sú inak v kompetencii výboru podľa tohto zákona a štatútu.

(5) Ústav predkladá výročnú správu a po prerokovaní vo vláde návrh rozpočtu a ročnú účtovnú uzávierku na schválenie Národnej rade Slovenskej republiky.

(6) Správna rada je schopná sa uznášať, ak sa na jej rokovaní zúčastní nadpolovičná väčšina členov správnej rady. Na rozhodnutie sa vyžaduje súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých členov. V prípade rovnosti hlasov rozhoduje predseda.

(7) V mene správnej rady podpisuje dokumenty predseda a počas jeho neprítomnosti podpredseda.

§ 14

Výbor

(1) Činnosť ústavu pri plnení úloh podľa tohto zákona a podľa pokynov správnej rady zabezpečuje výbor.

(2) Ustanovenie § 13 ods. 6 platí obdobne.

(3) Výbor sa skladá zo siedmich členov.

(4) Funkciu predsedu výboru vykonáva podpredseda správnej rady; ostatných členov výboru vymenúva správna rada na dobu šiestich rokov. Členov výboru môže odvolať správna rada len z dôvodov uvedených v § 13 ods. 3.

(5) Členovia výboru volia zo svojho streda najviac dvoch podpredsedov.

(6) Členovia výboru sú zamestnancami ústavu.

§ 15

Dozorná rada

(1) Dozorná rada ústavu je najvyšším kontrolným orgánom ústavu. Dve tretiny jej členov volí na návrh určeného výboru Národná rada Slovenskej republiky. Tretinu jej členov vymenúva a odvoláva minister spravodlivosti Slovenskej republiky.

(2) Dozorná rada dozerá na činnosť a hospodárenie ústavu, jeho správnej rady a výboru, či je v súlade s týmto zákonom, inými všeobecne záväznými právnymi predpismi a štatútom ústavu. Na tento účel sú členovia dozornej rady oprávnení nahliadať do všetkých dokladov týkajúcich sa činnosti ústavu. Podľa povahy vecí dozorná rada upozorňuje správnu radu, vládu a Národnú radu Slovenskej republiky na zistené nedostatky.

(3) Návrh rozpočtu, ročnú účtovnú uzávierku a výročnú správu je správna rada povinná pred predložením Národnej rade Slovenskej republiky a vláde prerokovať v dozornej rade.

§ 16

Majetok ústavu

(1) Štát prevedie na ústav do 6 mesiacov od účinnosti tohto zákona z vlastníctva Slovenskej republiky nehnuteľnosti umožňujúce plniť úlohy podľa tohto zákona.

(2) Štát ďalej môže previesť alebo trvale bezúplatne požičať ústavu niektoré obrazové a písomné dokumenty a ďalšie materiály súvisiace s dobou neslobody 1939-1989 a s úlohami ústavu.

(3) Štát môže ďalej previesť do vlastníctva aj ďalší majetok, ak sa tým zlepši kvalita, rozsah a dostupnosť všeobecne prospešných služieb poskytujúcich ústavom.

§ 17

Hospodárenie a financovanie ústavu

(1) Ústav hospodári

a) s vlastným majetkom,

b) s majetkom štátu.

(2) Vlastný majetok predstavujú peniaze, cenné papiere, iné hnutel'né a nehnuteľné veci, ako aj iné majetkové práva a peniazmi oceníteľné hodnoty, ktoré svojou povahou môžu slúžiť na plnenie úloh ústavu.

(3) Na nakladanie s majetkom štátu, ktorý spravuje ústav, sa vzťahuje osobitný predpis.⁵⁾

(4) Na plnenie úloh podľa tohto zákona sa poskytujú ústavu dotácie a účelové dotácie zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. S týmito dotáciami hospodári ústav podľa osobitných predpisov.⁶⁾

(5) Pre účely dane z príjmu a darovacej dane je každý dar ústavu považovaný za dar Slovenskej republiky.

5) Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 278/1993 Z.z. o správe majetku štátu v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 374/1996 Z.z.

6) Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 303/1995 Z.z. o rozpočtových pravidlách v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 386/1996 Z.z.“.

Ostatné poznámky pod čiarou sa prečísľujú.

Odôvodnenie:

K § 8

Ústav vystupuje ako

- 1) verejnoprávna právnická osoba
- 2) zriadená zo zákona.

Určenie sídla do hlavného mesta Slovenska Bratislavy sa opiera o skutočnosť, že tu je sústredené najviac dokumentov, ktoré majú podľa tohto zákona prejsť do vlastníctva ústavu.

K § 9

Ustanovenie odseku 1 presne vymedzuje úlohy, ktoré sú predmetom štátnej podpory. V písmene d) sa výslovne uvádza, že ústav spolupracuje s generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky. V odseku 2 sa výslovne uvádza, že ústav pri preberaní dokumentov od štátnych orgánov a fyzických a právnických osôb môže konať správne rozhodnutia a udeľovať pokuty za nedodržanie povinností uložených týmto zákonom. Ustanovenie odseku 3 charakterizuje význam dokumentov vo vlastníctve ústavu podľa § 2 tohto zákona a jeho znenie je odporúčané správou Medzinárodnej rady archívov vypracovanou pre UNESCO „Archívy bezpečnostných služieb bývalých represívnych režimov“.

K § 10

V oblasti organizácie ústavu navrhovaný zákon vymedzuje, že ústav môže utvárať pracoviská bez právnej subjektivity a že organizáciu ústavu a vzťahy medzi organizačnými zložkami upravujú stanovy.

K § 11

Podľa ustanovenia § 11 orgánmi ústavu sú správna rada, výbor a dozorná rada. Členovia týchto orgánov musia spĺňať podmienku bezúhonnosti.

K § 12

Podmienka bezúhonnosti členov orgánov ústavu má zabezpečiť ich nepredpojatosť a nevydierateľnosť pri plnení úloh ústavu.

K § 13 až 15

V ustanoveniach § 13 až 15 je vymedzená kompetencia orgánov ústavu.

K § 16

Majetok ústavu, ktorý umožní plniť úlohy podľa tohto zákona zabezpečí štát prevodom nehnuteľností, prevodom alebo zapožičaním dokumentov súvisiacich s dobou neslobody, prevodom ďalšieho majetku na zlepšenie kvality, rozsahu a dostupnosti služieb, poskytovaným verejnosti ústavom z majetku Slovenskej republiky.

K § 17

- 1) V navrhovanom ustanovení sa upravuje financovanie a hospodárenie ústavu.
- 2) Ústav hospodári s vlastným majetkom a s majetkom Slovenskej republiky.
- 3) Hospodárenie ústavu sa riadi zákonom č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu.
- 4) Hospodárenie ústavu s dotáciami a účelovými dotáciami poskytnutými zo štátneho rozpočtu sa riadi osobitným predpisom a to zákonom č. 303/1995 Z. z. o rozpočtových pravidlách.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

14. K čl. I § 25

V § 25 sa slovo „ministerstvo“ nahrádza slovom „ústav“.

Ide o opravu chyby, ktorá vznikla pri prepise predlohy.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

15. K čl. I § 28

§ 28 znie:

„§ 28

Povinnosti štátnych orgánov, právnických a fyzických osôb a sankcie

(1) Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky a Slovenská informačná služba odovzdajú ústavu dokumenty o činnosti bezpečnostných zložiek, ktoré majú vo vlastníctve, držbe alebo správe do 6 mesiacov od účinnosti tohto zákona. Ústavu odovzdajú tiež kópie osvedčení, vydané občanom Slovenskej republiky počas účinnosti zákona číslo 451/1991 Zb.

(2) Štátne orgány a orgány samosprávy, ktoré disponujú dokladmi a inými typmi dokumentov, ktoré sa vzťahujú na činnosť bezpečnostných zložiek štátu podľa tohto zákona,

sú povinné bezplatne poskytnúť ústavu súčinnosť pri vyhotovení ich obrazovej, zvukovej alebo inej dokumentácie.

(3) Iná osoba, ktorá disponuje dokladmi a inými typmi dokumentov podľa odseku 2, je povinná umožniť ústavu zhotovenie ich obrazovej, zvukovej alebo inej dokumentácie na náklady ústavu.

(4) Pre účel uvedený v odsekoch 1 až 3 sa na ústav hľadí ako na orgán uvedený v osobitnom predpise.¹⁸⁾

(5) Osobe, ktorá nesplní povinnosť podľa odseku 3 je možné uložiť pokutu do 100 000 Sk. Pri stanovení výšky pokuty sa prihliadne na závažnosť, význam, dobu trvania a následky porušenia povinnosti. Pokutu je možné uložiť do jedného roka odo dňa, kedy ústav zistil porušenie povinnosti podľa odseku 3, najdlhšie však do troch rokov odo dňa, keď k porušeniu povinnosti došlo.

(6) Pokuta je splatná do 30 dní odo dňa, keď rozhodnutie o jej uložení nadobudlo právoplatnosť. Pokuta je príjmom štátneho rozpočtu.

(7) V ostatnom sa na postup podľa odsekov 3 a 5 vzťahujú všeobecné predpisy o priestupkoch.¹⁹⁾

18) § 11 ods. 3 písm. b) zákona Slovenskej národnej rady č. 149/1975 Zb., o archívniectve v znení neskorších predpisov.

19) Zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.“

Nové znenie § 28 je v súlade so zriadením ústavu ako verejnoprávnej ustanovizne, ktorá je oprávnená konať správne rozhodnutia a udeľovať pokuty za priestupky. Ustanovuje sa tiež, že pri preberaní dokumentov od ústredných štátnych orgánov a právnických a fyzických osôb sa ústav riadi ustanoveniami zákona o archívniectve.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

16. K čl. I § 30 ods. 2

V § 30 odsek 2 sa vypúšťajú slová „a vyšetrovateľov prokuratúry“ a na koniec sa vkladá nová veta, ktorá znie: „Títo prokurátori musia spĺňať podmienku bezúhonnosti podľa § 12.“

Zákon o prokuratúre nepozná pojem „vyšetrovatelia prokuratúry“, preto sa tieto slová vypúšťajú. Z dôvodov obdobných dôvodom pre bezúhonnosť členov orgánov ústavu sa ustanovuje táto podmienka aj pre prokurátorov, určených vybavovanie podnetov ústavu na začatie trestného stíhania.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

17. K čl. I § 30 ods. 3

V § 30 odsek 3 sa vypúšťa.

Toto ustanovenie sa vypúšťa z dôvodov zriadenia ústavu ako verejnoprávnej ustanovizne, ktorá je oprávnená konať správne rozhodnutia a udeľovať pokuty za priestupky.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

18. Článok IV. znie:

„Čl. IV

Zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení zákona č. 120/1962 Zb., zákona č. 53/1963 Zb., zákona č. 184/1964 Zb., zákona č. 56/1965 Zb., zákona č. 81 /1966 Zb., zákona č. 148/1969 Zb., zákona č. 45/1973 Zb., zákona č. 43/1980 Zb., zákonného opatrenia č. 10/1989 Zb., zákona č. 159/1989 Zb., zákona č. 471/1990 Zb., zákona č. 84/1990 Zb., zákona č. 175/1990 Zb., zákona č. 457/1990 Zb., zákona č. 545/1990 Zb., zákona č. 490/1991 Zb., zákona č. 557/1991 Zb., zákona č. 60/1992 Zb., nálezu Ústavného súdu Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky zo 4. septembra 1992 uverejneného v čiaske 931/1992 Zb., zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 177/1993 Z. z., zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 248/1994 Z. z., zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 102/1995 Z. z., zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z. z., zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 100/1996 Z. z., zákona č. 13/1998 Z. z., zákona č. 129/1998 Z. z., zákona č. 10/1999 Z. z., zákona č. 183/1999 Z. z., zákona č. 399J2000 Z. z., zákona č. 253i2001 Z. z. a zákona č. 485/2001 Z. z. sa mení a dopĺňa takto :

§ 67a sa dopĺňa písmenom d), ktoré znie:

„d) iných trestných činov spáchaných v dobe od roku 1939 do 29. 12. 1989, pri ktorých je možné uložiť výnimočný trest, ak z politických dôvodov nezlučiteľných so zásadami právneho poriadku demokratického štátu nedošlo k právoplatnému odsúdeniu alebo zbaveniu obžaloby a boli spáchané verejnými činiteľmi alebo boli spáchané v súvislosti s prenasledovaním jednotlivca alebo skupín osôb z dôvodov politických, rasových alebo náboženských.“

Na dosiahnutie účelu zákona sa navrhuje v novele Trestného zákona upraviť ako ďalší dôvod pre trvanie trestnosti trestných činov spáchaných v rozhodnom období, pri ktorých je možné uložiť výnimočný trest, aj keď premlčacia doba uplynula, ak z politických dôvodov nedošlo k právoplatnému odsúdeniu alebo zbaveniu obžaloby.

Ústavnoprávny výbor NR SR

Gestorský výbor odporúča schváliť

Gestorský výbor navrhuje hlasovať spoločne o všetkých bodoch spoločnej správy s odporúčaním schváliť.

V.

Gestorský výbor na základe stanovísk výborov k návrhu poslanca NR SR Jána Langoša na vydanie zákona o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäte národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa) (tlač 1398) vyjadrených v ich uzneseniach uvedených pod bodom III. tejto správy a v stanoviskách poslancov gestorského výboru vyjadrených v rozprave k tomuto návrhu zákona v súlade s § 79 ods. 4 a § 83 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z.z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

odporúča

Národnej rade Slovenskej republiky

návrh poslanca NR SR Jána Langoša na vydanie zákona o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäte národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa) (tlač 1398) v znení schválených pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov uvedených v tejto správe

schváliť.

Súčasne výbor poveril spoločnú spravodajkyňu výborov Marcelu Pčolinskú, aby Národnej rade Slovenskej republiky predložila návrhy podľa § 81 ods. 2, § 83 ods. 4, § 84 ods. 2 a § 86 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z.z. o rokovacom poriadku v znení neskorších predpisov.

Táto spoločná správa výborov Národnej rady Slovenskej republiky bola schválená uznesením Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnosti č. 372 z 21. mája 2002.

Bratislava 21. mája 2002.

László Nagy v.r.
predseda Výboru NR SR pre ľudské práva a národnosti